

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

КУЛІНСЬКА АНЖЕЛА ВІКТОРІВНА

УДК 336.13:351.746.1(043.3/.5)

**ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СКЛАДОВОЮ
ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ**

Спеціальність: 08.00.03 – економіка та управління
національним господарством

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора економічних наук

Одеса – 2017

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Одеському національному політехнічному університеті Міністерства освіти і науки України.

**Науковий
консультант**

доктор економічних наук, професор
Фролова Лариса Володимирівна,
Одеський національний політехнічний університет,
завідувач кафедри підприємництва і торгівлі.

**Офіційні
опоненти:**

доктор економічних наук, професор
Васильчак Світлана Василівна,
Львівський державний університет внутрішніх справ
Міністерства внутрішніх справ України,
професор кафедри економіки та економічної безпеки;

доктор економічних наук, професор
Іляш Ольга Ігорівна,
ПВНЗ «Міжнародний університет фінансів»
Міністерства освіти і науки України,
проректор з наукової та міжнародної діяльності;

доктор економічних наук, професор
Козаченко Ганна Володимирівна,
Полтавський національний технічний університет
імені Юрія Кондратюка
Міністерства освіти і науки України,
професор кафедри фінансів і банківської справи.

Захист дисертації відбудеться «31» жовтня 2017 р. о 10⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 41.052.10 в Одеському національному політехнічному університеті за адресою: 65044, м. Одеса, проспект Шевченка, 1.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Одеського національного політехнічного університету за адресою: 65044, м. Одеса, проспект Шевченка, 1.

Автореферат розісланий «28» вересня 2017 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Г.Б. Свінарьова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. У сфері національної безпеки країни відбуваються зміни принципового характеру. Сучасний процес забезпечення безпеки повинен розкриватися не тільки через запобігання загрозам, а через формування таких умов, які стимулюватимуть розвиток суспільства під час проведення економічних перетворень. Тому питання державного управління економічною безпекою національної економіки не втратило гостроти, а, навпаки, актуалізувалося. У структурі останньої, враховуючи вагому роль фінансів в національній економіці, особливо значимий сегмент займає фінансова безпека країни.

Фінансова безпека відображає стан та готовність фінансової системи до своєчасного та надійного фінансового забезпечення потреб економічних систем держави у розмірах достатніх для підтримки необхідного рівня її економічної безпеки. У зв'язку з цим, необхідно забезпечувати та підтримувати фінансову безпеку країни, тому що вона розглядається як на мікро-, так і на макрорівні.

Своєчасність розгляду теми підкреслюється економічними перетвореннями та системною кризою національної економіки України. Суттєвих результатів у вирішенні проблеми забезпечення фінансової складової економічної безпеки національної економіки України досягли наступні науковці як О.В. Ареф'єва, І.О. Александров, О.І. Барановський, І.А. Белоусова, А.В. Бесчастний, І.О. Бланк, А.І. Бутенко, З.С. Варналій, С.В. Васильчак, Т.П. Вахненко, О.С. Власюк, Л.О. Волощук, В.М. Геєць, Б.В. Губський, М.І. Диба, Ю.П. Дудка, М.М. Єрмошенко, Я.А. Жаліло, В.І. Захарченко, О.І. Іляш, О.А. Кириченко, Г.В. Козаченко, В.М. Лисюк, І.О. Лютий, І.І. Мазур, Ю.В. Макогон, В.І. Міщенко, В.І. Мунтіян, С.В. Науменкова, О.В. Озаріна, В.М. Опарін, Г.А. Пастернак-Таранушенко, О.І. Соскін, А.І. Сухоруков, Г.М. Тарасюк, В.В. Третяк, С.В. Філіппова, Л.В. Фролова, С.К. Харічков, А.А. Чухно, В.Т. Шлемко, О.Ю. Шевченко, І.О. Школьник.

Вітчизняні вчені у своїх працях комплексно підійшли до вирішення цієї проблеми, відобразили основні напрями забезпечення стабільності фінансового сектору національної економіки та ключові аспекти забезпечення фінансової складової економічної безпеки держави, але деяким теоретико-методологічним засадам державного управління фінансовою складовою економічної безпеки національної економіки України приділено недостатньо уваги.

Це обумовлює об'єктивну необхідність визначення концептуальних засад системи державного управління фінансовою складовою економічної безпеки національної економіки України, практичне запровадження яких сприятиме забезпеченню фінансової стабільності та підвищенню економічного розвитку, оскільки фінансова безпека країни повинна бути спрямована на оздоровлення фінансової системи держави, а на її основі національної економіки, збереження незалежності і недопущення захоплення національного господарства іноземним капіталом.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконувалася відповідно до планів науково-дослідних робіт Донецького національного університету економіки і торгівлі імені М.

Туган-Барановського в межах *держбюджетної теми*: «Інноваційні механізми економічного управління підприємством» (номер державної реєстрації 0114U000559, 2014-2015 рр.), де автором досліджено тенденції прояву загроз економічній безпеці національної економіки і запропоновано класифікацію ключових загроз в економічній сфері національної безпеки, які створюють небезпеку економіці держави, порушуючи процес суспільного відтворення.

Робота завершилася в межах *держбюджетних тем* Одеського національного політехнічного університету: «Теоретичні та прикладні проблеми забезпечення економічного розвитку промислових підприємств» (номер державної реєстрації 0114U005505, 2014-2018 рр.), де автором розроблено науково-методичний підхід до формування пріоритетної структури показників-індикаторів оцінювання рівня фінансової безпеки національної економіки за складовими; «Методологія та управлінський інструментарій забезпечення економічно-безпечного інноваційного розвитку підприємства промислового сектора на основі інтеграції освіти, науки і виробництва» (номер державної реєстрації 0115U000408, 2015-2017 рр.), де автором обґрунтовано методичні засади оцінювання рівня боргової залежності суб'єктів національної економіки на основі системного підходу з використанням таких розрахункових показників, як показники-індикатори платоспроможності, ліквідності та заборгованості; «Економічне оцінювання та обліково-аналітичне забезпечення інноваційно-інвестиційної діяльності та економічної безпеки на мікро- та макрорівні» (номер державної реєстрації 0116U006740, 2016-2019 рр.), де автором визначено значимість сучасного стану інвестиційного клімату для забезпечення інвестиційної складової фінансової безпеки економіки України та її суб'єктів господарювання (акт впровадження від 04.04.2017 р.).

Мета і задачі дослідження. Мета дослідження полягає в розробленні теоретико-методологічних засад та обґрунтуванні на їх основі методичних рекомендацій щодо державного управління фінансовою складовою економічної безпеки національної економіки України.

Досягнення мети роботи зумовило необхідність вирішення таких *завдань*:

- здійснити аналіз наукових поглядів на проблеми економічної безпеки в системі національної безпеки, узагальнити теоретичні підходи та обґрунтувати концептуальний підхід до державного управління національною економікою України на основі забезпечення її фінансової безпеки;

- визначити критерії фіскальної та стратегічної ефективності реалізації бюджетної політики, обґрунтувати доцільність подальшого розвитку програмно-цільового методу її планування в контексті дослідження економічної безпеки національної економіки країни;

- дослідити причинно-наслідкові зв'язки між складовими бюджетної безпеки національної економіки, розробити концептуальний базис механізму забезпечення бюджетної безпеки як критерію ефективності бюджетної політики країни;

- визначити проблеми управління борговою складовою фінансової безпеки, які мають негативний вплив в рамках зростаючого боргового навантаження на суспільство, запропонувати напрями вирішення проблеми забезпечення боргової безпеки країни;

- визначити фактори, що сприятимуть попередженню виникнення проблем, які ускладнюють економіко-організаційне забезпечення банківської безпеки, та обґрунтувати доцільність застосування нових підходів до оцінювання рішень з управління економічною безпекою банківських установ;

- дослідити динаміку показників монетарної політики Національного банку України та обґрунтувати концептуальний базис механізму забезпечення фінансової безпеки банківської системи країни;

- сформулювати заходи, які визначають спрямованість регулятивного впливу держави у валютній безпеці, і сформулювати підхід до визначення її сутності в контексті державного управління фінансовою безпекою економіки країни;

- систематизувати та розвинути методи оцінювання технології діяльності професійних учасників фондового ринку як пріоритетний напрям державної політики щодо вдосконалення його ринкової інфраструктури;

- встановити недоліки при розрахунку українських фондових індексів, що викликають їх волатильність, та розробити концептуальний базис механізму забезпечення фінансової безпеки фондового ринку країни;

- обґрунтувати значимість сучасного стану інвестиційного клімату країни для забезпечення інвестиційної складової фінансової безпеки економіки країни та її суб'єктів господарювання;

- розробити методичний інструментарій управління забезпеченням фінансової безпеки національної економіки України;

- розробити концептуальний підхід до побудови організаційної структури моніторингу складових фінансової безпеки національної економіки;

- розробити науково-методичний підхід щодо формування комплексу пріоритетних показників-індикаторів оцінювання рівня фінансової безпеки економіки країни за складовими.

Об'єктом дослідження є процес державного управління фінансовою складовою економічної безпеки національної економіки України.

Предметом дослідження є теоретико-методологічні засади та методичні рекомендації щодо державного управління фінансовою складовою економічної безпеки національної економіки України.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань застосовано загальнонаукові і спеціальні методи наукового дослідження: *конкретизація та абстрагування* – для консенсусного визначення економічної безпеки, котре спрямоване на усунення багатоаспектного підходу до розуміння цієї дефініції і конкретизацію сутності економічної безпеки національної економіки в інтересах стратегічного її забезпечення; *діалектичні* – при формуванні концептуального підходу до державного управління національною економікою України на основі забезпечення її фінансової безпеки з метою визначення обставин, які впливають на забезпечення її фінансової безпеки або викликають загрози збереженню фінансової незалежності; *групування* – при систематизації підходів до управління державним прямим та гарантованим боргом країни; *економіко-статистичні* – для розрахунку середньорічного темпу приросту показників грошово-кредитної політики Національного банку України; *графічні* – для відображення тенденцій і закономірностей реалізації принципів грошово-кредитної політики в контексті банківської або валютної криз; *наукова*

абстракція – при виявленні заходів, що визначають спрямованість регулятивного впливу держави у валютній безпеці; *логічне узагальнення та порівняння* – при систематизації методів оцінювання технології діяльності професійних учасників фондового ринку; *аналіз та синтез* – при дослідженні причинно-наслідкових зв'язків між складовими бюджетної безпеки держави та розробці концептуального базису механізму забезпечення бюджетної безпеки як критерію ефективності бюджетної політики; *економіко-математичне прогнозування* – при визначенні критеріїв фіскальної і стратегічної ефективності реалізації бюджетної політики країни, обґрунтуванні доцільності подальшого розвитку програмно-цільового методу її планування в контексті дослідження економічної безпеки національної економіки; *формалізація та систематизація* – при визначенні концептуальних засад системи державного управління фінансовою складовою економічної безпеки економіки України.

Інформаційною основою дослідження є законодавчі та нормативно-правові акти із питань розвитку фінансового сектору національної економіки, укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів України та Національного банку України, нормативно-правові акти Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку і Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, матеріали Державної служби статистики України, аналітичні матеріали регуляторів фінансового сектора зарубіжних країн та міжнародних фінансових організацій, монографії і публікації вітчизняних та зарубіжних авторів, результати власних досліджень.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у розробці і науковому обґрунтуванні теоретико-методологічних засад і методичних рекомендацій щодо державного управління фінансовою складовою економічної безпеки національної економіки України. Найбільш вагомими результатами, що становлять наукову новизну, є такі:

вперше:

– запропоновано концептуальний підхід до державного управління національною економікою на основі забезпечення її фінансової безпеки, який на відміну від існуючих, є сукупністю теоретичних засад, методологічних підходів, практичних рекомендацій, спрямованих на конкретизацію фінансових інтересів, своєчасне попередження та нейтралізацію загроз фінансовій безпеці, а також визначення і застосування способів підтримки безпеки фінансового сектору, який сприятиме формуванню ефективних механізмів забезпечення складових фінансової безпеки національної економіки України, адже стратегічна складова економічної безпеки держави є складною за внутрішньою будовою та ієрархічною декомпозицією структурою;

– розроблено методичний інструментарій управління забезпеченням фінансової безпеки національної економіки України, який полягає в зміцненні міжсистемних зв'язків між складовими фінансової безпеки країни і висвітлює: а) формалізацію і конкретизацію пріоритетних національних інтересів у фінансовій системі життєдіяльності суспільства, які відповідають потребам її сучасного розвитку; б) інституціоналізацію управлінської діяльності в процесі забезпечення фінансової безпеки національної економіки; в) методичні засади та практичний досвід їх реалізації; г) ідентифікацію та систематизацію реальних

чи потенційних загроз та викликів, яким схильна фінансова безпека; д) пошук та застосування ринкових можливостей держави щодо їх уникнення в майбутньому для авторизації способів забезпечення фінансової безпеки;

– розроблено концептуальний підхід до побудови організаційної структури моніторингу складових фінансової безпеки національної економіки країни, який полягає у виокремленні таких функцій та їх похідних, як здійснення контролю (моніторингу, обліку та перевірки), проведення аналізу (здійснення оцінки та відбору, вивчення впливу, виявлення причин чи загроз) та прийняття рішень (підготовка пропозицій і розроблення заходів) суб'єктами забезпечення безпеки, що дозволяє з повнотою ідентифікувати загрози фінансовій безпеці національної економіки держави, системно аналізувати та оперативно реагувати на мінливі соціально-економічні ситуації і проводити фінансово-економічне обґрунтування рішень за рахунок науково-методичного підходу до формування пріоритетних показників-індикаторів оцінювання рівня фінансової безпеки економіки країни за складовими;

– розроблено науково-методичний підхід до формування пріоритетних показників-індикаторів оцінювання рівня фінансової безпеки економіки країни за складовими, який дозволив шляхом оцінювання діапазону характеристичних та нормативних значень індикаторів забезпечення фінансової безпеки методом ранжування і безпосереднього оцінювання, що здійснює упорядкування оцінок впливу наведених факторів на визначення концептуальних положень системи державного управління фінансовою складовою економічної безпеки економіки через нерівнозначність існуючих параметрів, не тільки сформував комплекс індикаторів оцінювання рівня фінансової безпеки країни та їх порогових значень для розрахунку інтегральних індексів її забезпечення, але й вирішити актуальну проблему – здійснення точної деталізації результатів за допомогою об'єктивного розмежування оціночних критеріїв за значущістю щодо формування пріоритетної структури показників-індикаторів оцінювання рівня фінансової безпеки країни за такими складовими як бюджетна, торгова, банківська, валютна, інвестиційна, фінансова безпека фондового ринку;

удосконалено:

– концептуальний базис механізму забезпечення бюджетної безпеки за рахунок його обґрунтування як критерію ефективності бюджетної політики України, відмінною особливістю котрого, є приведення до взаємодії результатів оцінювання таких складових бюджетної безпеки країни, як динаміка валового внутрішнього продукту країни, ефективність експортного потенціалу і система міжнародної валютної ліквідності, що виявило низку проблем забезпечення платоспроможності держави: поглиблення технологічного регресу, відновлення сировинної рецесії, відсутність структурної трансформації бюджетоутворюючих галузей національного господарства, невідповідна імпортоорієнтована модель розвитку, відсутність пріоритетів експортної спеціалізації на світовому ринку, застосування різних форм валютних обмежень і посилення інфляційного впливу на знецінення національної грошової одиниці, тобто концентрує в собі ключові вектори життя суспільства і трансформацію грошових відносин між державою і бізнесом у суспільні блага, масштаби яких визначають актуальність бюджетного гарантування фінансової безпеки національної економіки;

– *методичні засади обґрунтування комплексу результативних показників-індикаторів оцінювання рівня боргового стану України, який містить, зокрема, навантаження нетто-боргових виплат на держбюджет і валютні надходження, співвідношення державного боргу і грошової маси, співвідношення валютних резервів і зовнішнього державного боргу, співвідношення валютних резервів та короткострокових зовнішніх зобов'язань, які поміж розмаїття методичних підходів до оцінювання рівня боргової безпеки держави, виявили та показали ключові прогалини при визначенні рівня боргового навантаження на національну економіку, оскільки, як доведено, перевищення критичного рівня державної заборгованості може призвести до незворотних процесів щодо повернення боргів чи їх обслуговування, до так званої «кризи ліквідності», та одновекторної економічної чи політичної залежності від кредиторів;*

– *концептуальний базис механізму забезпечення фінансової безпеки банківської системи України за рахунок його обґрунтування як методичного підґрунтя вирішення тактичних і стратегічних завдань практичної реалізації його компонентів, що на відміну від існуючих підходів, спирається на наявність необхідних передумов забезпечення фінансової безпеки діяльності банківських установ і банківської системи в цілому, індикатори оцінювання рівня фінансової безпеки банківської системи, розроблених і запропонованих щодо впровадження в банківську діяльність міжнародними фінансово-кредитними установами та органами виконавчої влади, й виявлені джерела загроз банківському сектору національної економіки у зв'язку з попередженням їх виникнення та реалізації в контексті державного управління фінансовою складовою економічної безпеки економіки країни;*

– *науково-практичні засади формування комплексу економічних, правових та організаційних заходів регулятивного впливу держави, відмінною особливістю яких є те, що вони визначають спрямованість у валютній політиці економічних відносин, від якої залежить успішне вирішення стратегічних (зростання валового внутрішнього продукту країни, рівня зайнятості, стабілізація цін), тактичних (визначення зміни обсягів монетарних індикаторів – маси грошей в обороті, рівня відсоткової ставки), специфічних (забезпечення збалансованості платіжного балансу країни та стабільних джерел надходження іноземної валюти, рівня конвертованості та стабільності курсу національної грошової одиниці) цілей, тим самим здійснюючи істотний вплив на забезпечення оптимального рівня валютної безпеки України;*

– *концептуальний базис механізму забезпечення фінансової безпеки фондового ринку країни за рахунок його обґрунтування як сукупності джерел загроз, об'єктів та суб'єктів безпеки, підходів та критеріїв їх оцінювання, а також факторів впливу на процеси співвідношення капіталізації фондового ринку до валового внутрішнього продукту, ємність фондового ринку та темпи його розвитку, співвідношення між первинним та вторинним фондовим ринком, позабіржовою та біржовою торгівлею, відмінна особливість котрого, продукує спрямованість на зниження волатильності рівня безпеки ринку цінних паперів в контексті фінансової реструктуризації ринкової економіки та спирається на упорядкування і приведення до взаємодії оптимізації безпечного функціонування та фінансового забезпечення розглянутих елементів;*

– *теоретико-методологічні засади обґрунтування значимості сучасного стану інвестиційного клімату не тільки як сукупності політичних, правових та економічних передумов, які забезпечують та сприяють інвестиційній діяльності вітчизняних і закордонних інвесторів, але й як елементу формування механізму забезпечення інвестиційної складової фінансової безпеки національної економіки та її суб'єктів господарювання, що на відміну від існуючого стану, обумовлює групування факторів, котрі дозволяють створити сприятливий інвестиційний клімат і вплинути на процес інвестування національного господарства та його активність в державі, адже інвестиційний клімат в період реформ визначається нестачею ресурсів, зниженням частки довгострокових кредитів, високими ставками по кредитах, скороченням обсягів капітальних вкладень в різні сфери та галузі національної економіки;*

набули подальшого розвитку:

– *програмно-цільовий метод планування бюджетної політики в контексті дослідження економічної безпеки національної економіки держави, відмінною ознакою якого, є застосування кількісних методів прогнозування і каузального моделювання, що дозволяє методам бюджетного планування та прогнозування діяти в комплексі з метою оптимізації бюджетних коштів і визначення майбутніх тенденцій соціально-економічного розвитку;*

– *методичний підхід до оцінювання рішень з управління економічною безпекою банківських установ, де базовою визначено трьохрівневу систему показників, яка на відміну від існуючих, передбачає отримання інформації для підготовки, прийняття та впровадження рішень за допомогою використання на першому системному рівні первинних статистичних показників, що фігурують у балансах і платіжних документах банківських установ як вихідна інформація для оцінювання їх ретроспективного та поточного стану, на другому – основних показників ефективності банківської діяльності як вихідні дані для розрахунку інтегрального індикатора оцінювання рівня економічної безпеки банківської системи, на третьому – інтегрального індикатора економічної безпеки банківської системи, який надасть комплексну оцінку рівня її забезпечення або допоможе суб'єктам господарювання бути вчасно поінформованим про стан банківської справи на грошовому ринку і завчасно підготуватися до можливих потрясінь в банківському секторі економіки України, котру складено як наукове підґрунтя формування комплексу пріоритетних показників-індикаторів оцінювання рівня фінансової безпеки національної економіки за складовими;*

– *теоретико-методологічні засади аналізування технології діяльності професійних учасників фондового ринку, як пріоритетного напрямку державної політики щодо вдосконалення його ринкової інфраструктури, за допомогою обґрунтування підходів і розроблення рекомендацій до оцінки: а) нерівномірної тенденції обсягу випуску цінних паперів із врахуванням вимог до перебування цінних паперів у біржовому реєстрі організаторів торгівлі і проведення політики НБУ; б) системи депозитарного обліку прав власності на цінні папери і наявності маніпуляцій із «подвійними реєстрами», що створює умови для виникнення конфліктів, особливо тих, які пов'язані з діяльністю реєстраторів; в) ризику невиконання умов розрахунково-клірингових операцій через відсутність підходу до створення ефективної розрахунково-клірингової системи; г) дій, які*

мають бути виконані, щоб венчурні фонди мали вплив на забезпечення економіки чи її проектів венчурними інвестиціями, що мають не вичерпаний потенціал росту та потребують вигідних напрямів державної політики, які на відміну від існуючих поглядів, складають підґрунтя методичного забезпечення концептуальної моделі інституційного становлення й набуття якісних параметрів розвитку фондового ринку, що спрямована на забезпечення його оптимального рівня безпеки.

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробці науково-обґрунтованих та методично-завершених рекомендацій щодо впровадження концептуальних засад системи державного управління фінансовою складовою економічної безпеки національної економіки України. Результати дослідження *впроваджено* у діяльність: виконавчого комітету Ренійської міської ради Одеської області для забезпечення реалізації місцевої бюджетної політики (довідка № 122-18/292-22 від 24.11.2016 р.), відділу економічного розвитку і торгівлі Миколаївської районної державної адміністрації Одеської області для забезпечення реалізації політики економічного та соціального розвитку (довідка № 01/01-26/465/1026 від 10.02.2017 р.) та фінансового управління Миколаївської районної державної адміністрації Одеської області для здійснення ефективного планування (довідка № 01/01-26/465/1027 від 20.02.2017 р.). Окремі результати впроваджено у діяльність ПАТ «Одескабель» (довідка № 560 від 16.11.2016 р.).

Результати дослідження використано в навчальному процесі Одеського національного політехнічного університету при розробці навчально-методичного забезпечення та викладанні дисциплін «Інформаційно-аналітичне забезпечення економічної безпеки», «Комплексне забезпечення фінансово-економічної безпеки: організація і управління системою фінансово-економічної безпеки», «Управління безпекою бізнесу» (довідка № 792/186-10 від 12.04.2017 р.).

Особистий внесок здобувача. Робота є самостійно виконаною працею, в якій розроблено теоретико-методологічні засади і методичні рекомендації щодо державного управління фінансовою складовою економічної безпеки національної економіки України. Всі результати, викладені в дисертаційній роботі, одержано здобувачем особисто. З публікацій, виданих в співавторстві, використані ті положення, які складають індивідуальний внесок, що зазначено в авторефераті у переліку наукових праць за темою праці. В даній науковій роботі матеріали та висновки кандидатської дисертації не використовувалися.

Апробація результатів дослідження. Результати дисертації доповідались та обговорювались на *15 міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях*, найбільш вагомими з котрих: IV Міжнародна науково-теоретична конференція «Творчий пошук молоді – курс на ефективність» (м. Хмельницький, 2013 р.), VII Міжнародна науково-практична конференція «Стратегія розвитку економіки: бізнес, наука, освіта» (м. Харків, 2015 р.), II Міжнародна науково-практична конференція «Стратегічні напрями соціально-економічного розвитку держави в умовах глобалізації» (м. Хмельницький, 2015 р.), Міжнародна науково-практична конференція «Фінансово-економічна стратегія розвитку України в передумовах сучасних геополітичних викликів

(економіко-управлінські, правові, інформаційно-технічні, гуманітарні аспекти)» (м. Дніпропетровськ, 2015 р.), VI Всеукраїнська науково-практична конференція «Сучасний стан та пріоритети модернізації фінансово-економічної системи України» (м. Львів, 2015 р.), V Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція «Сучасна економічна наука: теорія і практика» (м. Полтава, 2015 р.), V Міжнародна науково-практична конференція «Пріоритети економіки знань в XXI сторіччі» (м. Дніпропетровськ, 2015 р.), V Міжнародна науково-практична конференція «Розвиток соціально-економічних систем у трансформаційних передумовах» (м. Бердянськ, 2016 р.), VII Міжнародна науково-практична конференція «Участь молоді у розвитку економіки і суспільства країни» (м. Київ, 2016 р.), Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Маркетинг та менеджмент в системі національних та світових економічних інтересів» (м. Кривий Ріг, 2016 р.), Міжнародна науково-практична конференція «Економічний потенціал країни: наукові підходи та практика реалізації» (м. Одеса, 2016 р.).

Публікації. За результатами досліджень опубліковано 42 наукові праці, із яких: 3 монографії, зокрема, 1 – одноосібна; 24 наукових статей у фахових виданнях України, у тому числі 17 – у виданнях, які включені в міжнародні наукометричні бази; 15 – доповідей та тез доповідей у матеріалах конференцій. Загальний обсяг складає 124, 68 д.а., з яких 98,54 д.а. належать автору.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається з анотації, вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних джерел із 486 найменування на 47 сторінках і 12 додатків на 64 сторінках. Повний обсяг дисертації 531 сторінок, із них 361 сторінка основного тексту. Дисертаційна робота містить 54 таблиці, з яких 13 займають 18 повних сторінок, 80 рисунків, з яких 17 займають повні сторінки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертації, сформульовано мету, визначено завдання, об'єкт, предмет та методи дослідження, наведено основні результати та положення наукової новизни, розкрито теоретичне та практичне значення одержаних результатів, зазначено особистий внесок здобувача, подано інформацію про апробацію та практичну цінність проведеного дослідження.

У **першому розділі** – «**Теоретико-методологічні засади державного управління фінансовою складовою економічної безпеки національної економіки України**» – досліджено національну безпеку держави як механізм забезпечення стабільного розвитку економіки, визначено роль економічної безпеки в системі національної безпеки держави та її функціональні складові в сучасних умовах розвитку національної економіки, оцінено державне управління національною економікою на основі забезпечення фінансової складової економічної безпеки.

Проаналізовано наукові погляди на проблеми економічної безпеки в системі національної безпеки держави й включення до складу цієї економічної категорії численних елементів, що на відміну від існуючих оцінок, дозволило визначити, що до складу економічної безпеки держави необхідно включити ті

елементи, які містять лише економічні відносини чи базуються на них, а також сформувати перелік функціональних складових економічної безпеки національної економіки України в сучасних умовах її розвитку.

Сформульовано консенсусний підхід щодо визначення сутності поняття «економічна безпека», який відрізняється тим, що спрямований на усунення багатоаспектного підходу до розуміння цієї дефініції і конкретизацію сутності економічної безпеки національної економіки України в інтересах стратегічного її забезпечення, згідно з яким, «найбезпечніша» дефініція економічної безпеки полягає у виведенні її через поняття «стабільність» (надійність), котре певною мірою переплітається з поняттям «відтворення» (розвиток), тобто це такий стан національної економіки та її складових, який здатний забезпечити соціально-економічний розвиток країни, нейтралізувати внутрішні чи зовнішні загрози її зміцненню, задовольнити необхідні економічні інтереси суспільства і врахувати особливість національної економіки України щодо розширеного відтворення та саморозвитку.

Оскільки фінансова складова економічної безпеки має бути спрямована на оздоровлення фінансової системи, а на її основі національної економіки країни, збереження незалежності і недопущення захоплення національного господарства іноземним капіталом, проблема забезпечення фінансової стабільності сьогодні виходить за національні межі. Зараз існує тенденція зростання рівня інтеграції та консолідації фінансових ринків, масштабів мобільності капіталу та посилення інтенсивності його обігу.

Ґрунтуючись на уточненні сутності поняття «фінансова безпека» країни та інтенсифікації досліджень наукових праць вітчизняних вчених-економістів у цьому напрямку за останні роки, в дисертації обґрунтовано та доведено, що стратегічна складова економічної безпеки національної економіки України – фінансова безпека є надзвичайно складною структурою, яку утворюють ряд підсистем, кожна із яких має власну структуру, зокрема, бюджетна, боргова, валютна, банківська, інвестиційна та фінансова безпека фондового ринку.

Запропоновано концептуальний підхід державного управління економікою України на основі забезпечення її фінансової безпеки, котрий на відміну від існуючих, є сукупністю теоретичних засад, методологічних підходів, практичних рекомендацій, спрямованих на конкретизацію фінансових інтересів, своєчасне попередження і нейтралізацію загроз фінансовій безпеці, а також визначення та застосування способів забезпечення безпеки фінансового сектору, що сприятиме формуванню ефективних механізмів забезпечення складових фінансової безпеки національної економіки України, адже стратегічна складова економічної безпеки держави є складною за внутрішньою будовою або ієрархічною декомпозицією структурою, що перешкоджає розробленню системи державного управління фінансовою складовою економічної безпеки економіки України (рис.1).

Зміна економічного курсу і неефективне впровадження реформ, здійснення агресивної імпортової політики, тінізація економіки країни, руйнація бюджетної політики та послаблення грошово-кредитної політики, котрі призвели безпеку фінансового сектору національної економіки країни спочатку до передкризового, а потім й до кризового стану.

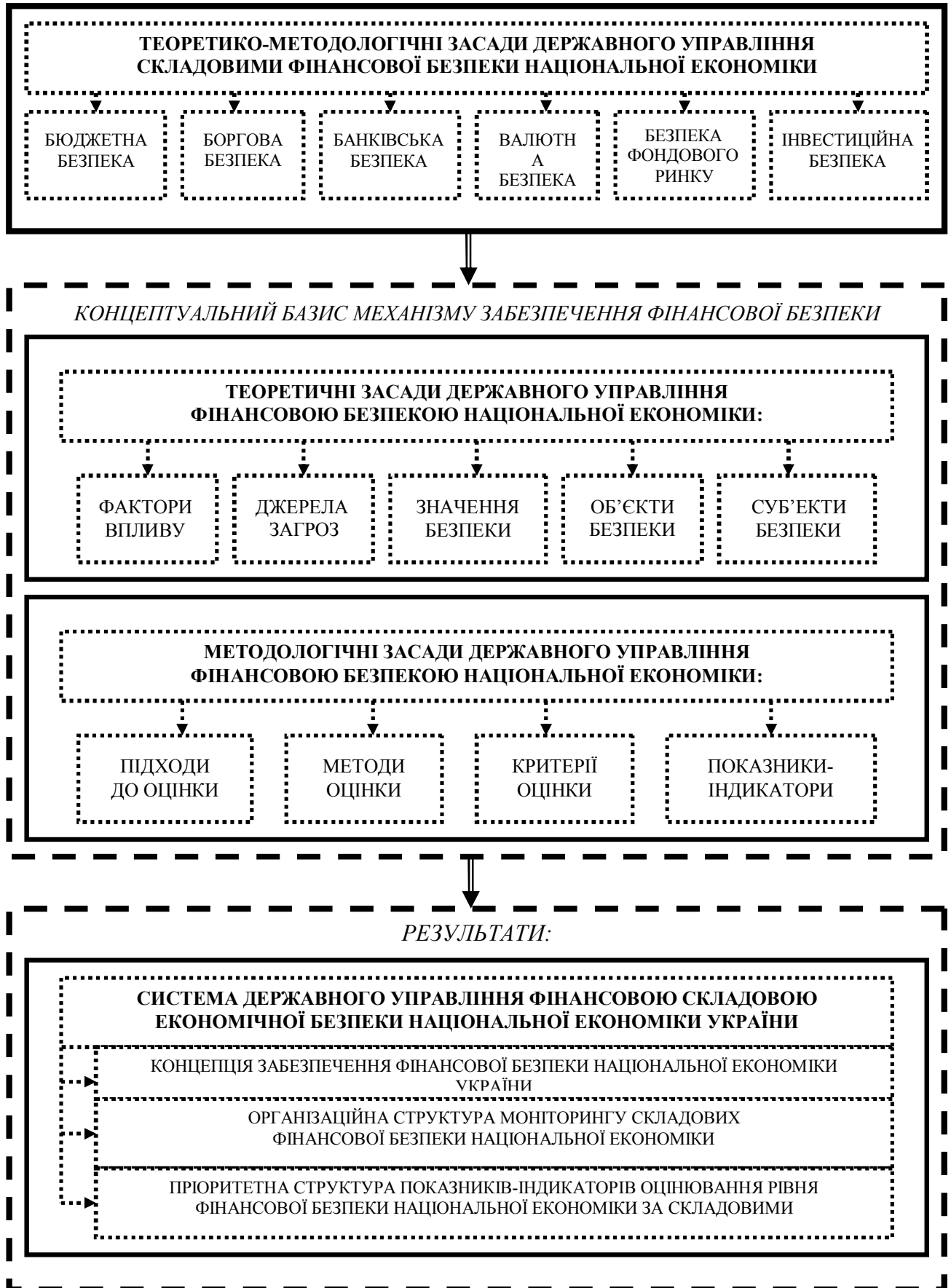

Рисунок 1 – Концептуальний підхід до державного управління національною економікою України на основі забезпечення її фінансової безпеки

Виявлено обставини, котрі загрожують фінансовій безпеці національної економіки країни, що може проявитися у вигляді зниження фінансової стійкості суб'єктів господарства, втрати фінансової незалежності, допущення захоплення національної економіки країни за рахунок іноземного капіталу, що підтверджує доцільність формування концептуального підходу до державного управління національною економікою на основі забезпечення її фінансової безпеки.

Сформовано ключові етапи розробки державної стратегії забезпечення фінансової безпеки національної економіки країни: 1) визначення пріоритетних геофінансових зон впливу, виходячи з економічної, етнонаціональної та іншої спільності населення держави; 2) проведення інституціональних перетворень, які нейтралізують вплив негативних факторів на національну економіку; 3) створення методології виявлення та прогнозування факторів, які загрожують фінансовій безпеці, та проведення досліджень по виявленню тенденцій або можливостей розвитку; 4) розробка механізму ідентифікації загроз фінансовій безпеці, складання характеристики областей прояву, тобто сфер локалізації загроз, та встановлення критеріїв їх впливу на національну економіку країни; 5) встановлення граничних значень індикаторів оцінки фінансової системи, які відповідають вимогам фінансової безпеки економіки, та визначення параметрів контролю за забезпеченням фінансової складової економічної безпеки держави, які відрізняються тим, що передбачають як поліпшення існуючих підходів, так й створення на її основі нової процедури формування концепції забезпечення фінансової безпеки національної економіки України.

Сукупність отриманих результатів дозволила висунути *робочу гіпотезу дослідження*, сутність якої полягає в такому: запропонований концептуальний підхід до державного управління національною економікою України на основі забезпечення її фінансової безпеки є науково-методичним підґрунтям для визначення впливу бюджетної складової на забезпечення фінансової безпеки національної економіки країни, формування концептуального базису механізму забезпечення грошово-кредитної безпеки в системі комплексного управління фінансовою безпекою та управлінських основ зміцнення фінансової безпеки фондового ринку України.

У другому розділі – «Оцінювання впливу бюджетної складової на забезпечення фінансової безпеки національної економіки України» – обґрунтовано напрями удосконалення функціонального та часового аспектів формування бюджетної політики країни при реалізації бюджетного процесу на довгострокову перспективу, визначено бюджетну безпеку країни як критерій ефективності бюджетної політики та стану забезпечення платоспроможності держави і методику оцінювання рівня боргового навантаження на сучасний стан національної економіки України.

Побудовано концептуальну модель регуляторних дій щодо становлення системного підходу з розроблення бюджетної політики України, впровадження якої на відміну від існуючих підходів, дозволило оцінити вплив функціонального аспекту формування бюджетної політики на забезпечення фінансової стабільності та соціально-економічного розвитку шляхом аналізу політики у сфері доходів бюджету, політики оптимізації бюджетних видатків, політики України щодо управління економічними наслідками дефіциту

бюджету та державного боргу, політики у сфері здійснення збалансованих міжбюджетних відносин, обґрунтувати тактичні і стратегічні напрями його вдосконалення при реалізації стадій бюджетного процесу.

Сформовано перелік принципово важливих критеріїв фіскальної (рівень виконання бюджетних зобов'язань, величина дефіциту бюджету, обсяг ресурсів, спрямованих на обслуговування та погашення держборгу, термін простроченої заборгованості, величина золотовалютних резервів) і стратегічної ефективності (динаміка макроекономічних показників в процесі структуризації економіки, рівень платоспроможності держави, динаміка валового внутрішнього продукту, рівень інфляційних процесів в економіці, динаміка валютного курсу гривні) реалізації бюджетної політики, дотримання яких на відміну від існуючих ознак, дозволяє щонайменше мінімізувати чи повністю ліквідувати суперечливість та невизначеність пріоритетів розвитку національної економіки, що перешкоджає формуванню збалансованої політики та є одним із факторів її фіскалізації.

Обґрунтовано доцільність подальшого розвитку програмно-цільового методу планування бюджетної політики в контексті дослідження економічної безпеки національної економіки, відмінною особливістю якого, є застосування кількісних методів прогнозування та каузального моделювання, що дозволяє методам бюджетного планування та прогнозування діяти в комплексі з метою оптимізації бюджетних коштів і визначення майбутніх тенденцій розвитку.

Розроблено концептуальний базис механізму забезпечення бюджетної безпеки як критерію ефективності бюджетної політики країни та забезпечення платоспроможності держави, відмінною особливістю якого, є впорядкування та приведення до взаємодії результатів оцінювання таких складових бюджетної безпеки, як динаміка валового внутрішнього продукту України, ефективність експортного потенціалу та структура міжнародної валютної ліквідності, що показало такі проблеми забезпечення платоспроможності країни як поглиблення технологічного регресу, відновлення сировинної рецесії, відсутність структурної трансформації бюджетоутворюючих галузей, невідповідна імпортоорієнтована модель розвитку та відсутність пріоритетів експортної спеціалізації держави на світовому ринку, застосування різних форм валютних обмежень, посилення інфляційного впливу на знецінення національної грошової одиниці, тобто концентрує ключові вектори життя суспільства та трансформацію грошових відносин між державою і бізнесом у суспільні блага, масштаби яких визначають актуальність бюджетного гарантування фінансової безпеки України (рис. 2).

Запропоновано напрямки вирішення проблеми забезпечення боргової безпеки держави, де базовими є стимулювання розвитку внутрішнього ринку капіталів, що підвищує зацікавленість учасників фінансового ринку України у використанні гривневих інструментів, і запровадження нормативу адекватності капіталу та нормативу платоспроможності, що відображає здатність суб'єктів реального сектору виконати зобов'язання за операціями боргового характеру, котрі відрізняються тим, що їх дотримання призведе до зменшення ризиків зовнішньоборгового фінансування та зробить економіку стійкішою до впливу таких факторів як структура державного боргу та «борговий досвід» країни.

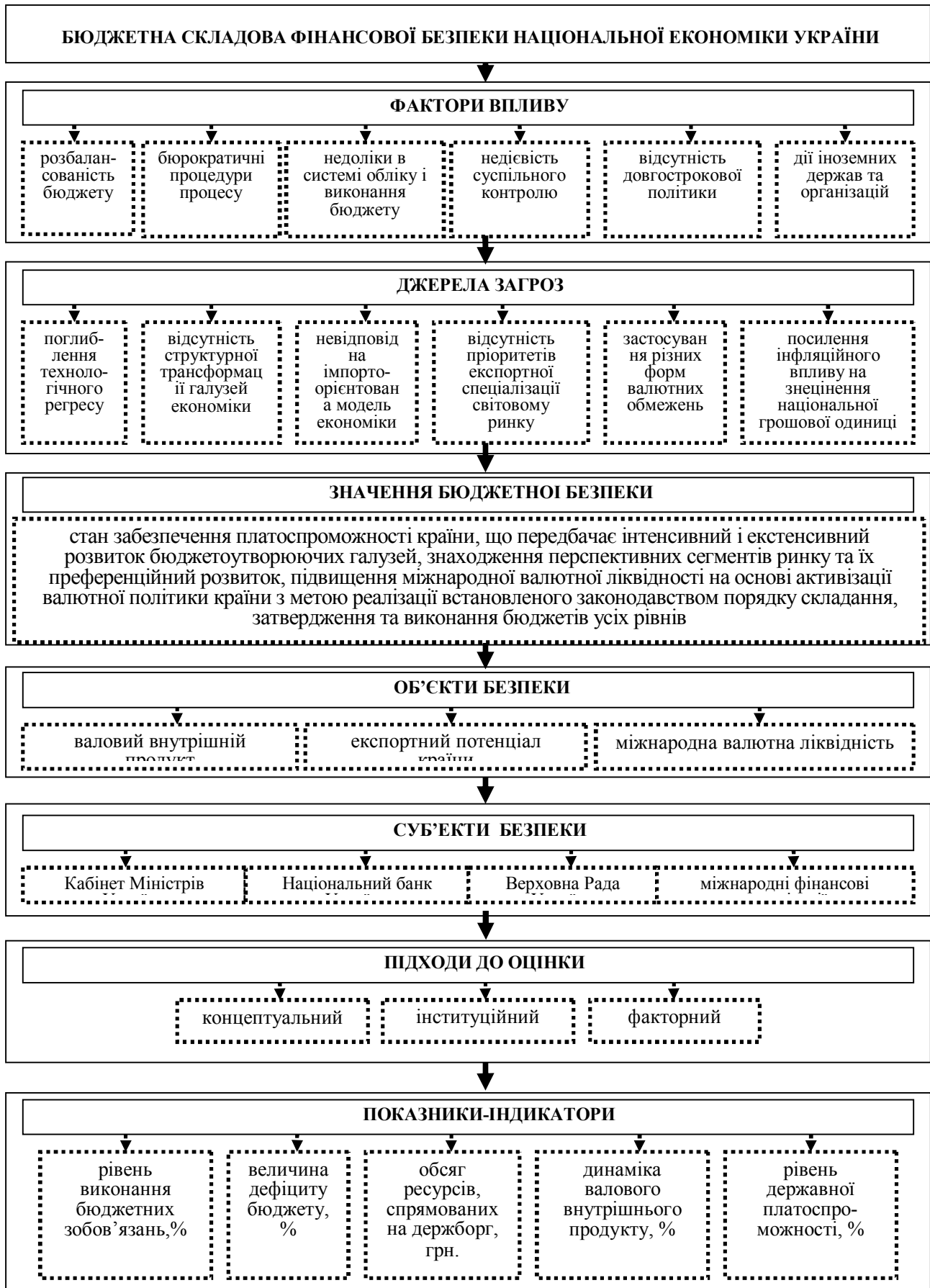

Рисунок 2 – Концептуальний базис механізму забезпечення бюджетної безпеки як критерію ефективності бюджетної політики України

Оскільки проведений аналіз сучасного боргового стану України за 2007-2016 роки на засадах факторного та порогового підходів до оцінювання рівня боргової безпеки виявив наслідки зростаючої заборгованості від внутрішніх та зовнішніх запозичень, де протягом останніх 5 років сукупний обсяг державного боргу зріс більш, ніж втричі до 1424,13 млрд. грн. (67,66 млрд. дол. США), та визначив проблеми управління борговою складовою фінансової безпеки, що перешкоджають зменшенню негативного впливу боргового навантаження на національну економіку України (табл. 1).

Таблиця 1 – Динаміка рівня боргового навантаження на стан економіки України за 2007-2016 роки, %

Роки	Відношення державного та гарантованого державою боргу до ВВП країни, %		Відношення обсягу валового зовнішнього боргу до ВВП країни, %		Відношення обсягу міжнародних резервів до обсягу валового зовнішнього боргу країни, %		Відношення дефіциту державного бюджету до ВВП країни, %	
	індикатор	темп приросту, %	індикатор	темп приросту, %	індикатор	темп приросту, %	індикатор	темп приросту, %
2007	15,5	–	45,4	–	40,8	–	- 9,8	–
2008	12,4	- 20,0	51,5	+ 13,4	31,3	- 23,3	- 12,5	+ 27,6
2009	20,2	+ 62,9	56,6	+ 9,9	26,6	- 15,0	- 35,5	+ 184,0
2010	35,5	+ 75,7	57,7	+ 1,9	30,4	+ 14,3	- 64,4	+ 81,4
2011	39,6	+ 11,5	88,4	+ 53,2	25,7	- 15,5	- 23,6	- 63,4
2012	35,7	- 9,8	86,8	- 1,8	18,8	- 26,8	- 53,5	+ 126,6
2013	36,6	+ 2,5	76,5	- 11,9	15,5	- 17,6	- 64,7	+ 20,9
2014	40,4	+ 10,4	77,3	+ 1,1	6,8	- 56,1	- 78,1	+ 20,7
2015	69,3	+ 71,5	78,8	+ 1,9	11,2	+ 64,7	- 45,6	- 41,6
2016	79,7	+ 15,0	96,2	+ 22,1	10,8	- 3,6	- 10,5	- 77,0

Сформовано перелік результативних показників-індикаторів оцінювання рівня боргового стану України, який містить, зокрема, навантаження нетто-боргових виплат на бюджет і валютні надходження, співвідношення державного боргу та грошової маси, співвідношення міжнародних резервів та зовнішнього боргу, співвідношення валютних резервів або короткострокових зовнішніх зобов'язань, які поміж розмаїття методичних підходів щодо оцінювання рівня боргової безпеки країни, виявили і показали ключові прогалини при визначенні рівня боргового навантаження на національну економіку, бо, як доведено, перевищення критичного рівня державної заборгованості може призвести до незворотних процесів щодо повернення як внутрішніх, так і зовнішніх боргів чи їх обслуговування, до так званої «кризи ліквідності», одновекторної економічної та політичної залежності від іноземних кредиторів.

Складено концептуальний базис механізму забезпечення боргової безпеки держави, який на відміну від існуючих, є підґрунтям методичного підходу до формування комплексу пріоритетних показників-індикаторів оцінювання рівня фінансової безпеки економіки України за складовими, що є концептуальною

основою системи державного управління фінансовою складовою економічної безпеки національної економіки, і висвітлює визначення факторів, які вплинули на забезпечення боргової безпеки країни, аналізування показників-індикаторів боргової безпеки та їх граничних значень як основи кількісного обґрунтування рівня боргового навантаження, оцінювання сучасного боргового стану України на принципах факторного або порогового підходів. Це дозволило визначити проблеми управління борговою складовою фінансової безпеки та необхідність вдосконалення оцінювання рівня боргової безпеки на основі результативних показників-індикаторів, за допомогою яких виявлено і показано прогалини при визначенні рівня боргового навантаження на національну економіку, що дало можливість стверджувати про доцільність його використання.

У третьому розділі – «Особливості формування механізму забезпечення банківської безпеки в контексті державного управління фінансовою безпекою національної економіки» – обґрунтовано ключові пріоритети інституційного забезпечення грошово-кредитної політики країни на етапі економічних реформ, виявлено економіко-організаційні проблеми забезпечення безпеки діяльності банківських установ в Україні та інструменти забезпечення оптимального рівня валютної безпеки для згладжування коливань курсу грошової одиниці.

Досліджено динаміку показників монетарної політики НБУ за 2009-2016 роки, де проведені розрахунки показали, що заходи запроваджені НБУ в цілому сприяють реалізації ключових пріоритетів інституційного забезпечення грошово-кредитної політики України на етапі економічних реформ, результатом чого є: а) середньорічний темп приросту активів – монетарного золота та СПЗ на + 25,0 %, цінних паперів на + 22,9 %, готівкових коштів та депозитів на + 5,3 %, кредитів на + 7,1 %, іншої дебіторської заборгованості на + 28,1 %, нефінансових активів на + 8,5 %; б) середньорічний темп приросту пасивів – готівкових коштів, випущених в обіг на + 9,0 %, депозитів на + 21,0 %, цінних паперів на + 63,9 %, іншої кредиторської заборгованості на + 65,3 %, СПЗ, отриманих в порядку розподілення на + 15,0 %, акцій та інших форм участі в капіталі на + 7,4 %.

Запропоновано концептуальну модель інституційного забезпечення грошово-кредитної політики країни і впровадження інструментарію грошово-кредитної політики Національного банку України, відмінною особливістю якої є те, що модель розкриває суб'єктно-об'єктну взаємодію між такими складовими інституційного забезпечення грошово-кредитної політики як банківська система (розвиток інфраструктури і якості забезпечення банківської системи) і грошовий ринок (створення середовища в якому формується і реалізується інструментарій грошово-кредитної політики), що дозволяє представити її у виді послідовного багатоаспектного процесу, спрямованого на досягнення певного результату, оскільки багатоаспектність її функціонування ускладнює та деформує розуміння суті монетарної політики держави з огляду на результативність економічних систем.

Визначено перелік ключових факторів, як недосконалість фінансового законодавства, відсутність інституційного розвитку банківської системи країни, відкритість банківської системи для слабких суб'єктів господарської діяльності,

порушення економічних нормативів та брак банківських послуг високої якості, змістовність яких відрізняється тим, що сприятиме попередженню виникнення проблем, які перешкоджають та ускладнюють економіко-організаційні основи забезпечення банківської безпеки та безпеки діяльності банківських установ в контексті державного управління фінансовою безпекою економіки України.

Обґрунтовано доцільність нового підходу щодо оцінювання рішень з управління економічною безпекою банківських установ, де базовою визначено трьохрівневу систему показників, який на відміну від існуючих, передбачає отримання інформації для підготовки, прийняття, впровадження управлінських рішень за допомогою використання на першому системному рівні первинних статистичних показників, що фігурують у балансах або платіжних документах банківських установ як вихідної інформації для оцінювання ретроспективного і поточного стану, на другому – основних показників ефективності банківської діяльності як вихідні дані для розрахунку інтегрального індикатора оцінювання рівня економічної безпеки банківської системи, й на третьому – інтегрального індикатора економічної безпеки банківської системи, який надасть комплексну оцінку рівня забезпечення і допоможе суб'єктам господарювання бути вчасно поінформованим про стан банківської справи на грошовому ринку та завчасно підготуватися до можливих потрясінь в банківському секторі економіки, котру складено як наукове підґрунтя формування комплексу пріоритетних показників-індикаторів оцінювання рівня фінансової безпеки національної економіки за складовими, що враховано в процесі розроблення концептуальних засад системи державного управління фінансовою складовою економічної безпеки економіки України. Особливо це актуально зараз, коли основною макроекономічною роллю банківської сфери є акумуляція і перерозподіл тимчасово вільних ресурсів для забезпечення потреб інституційних секторів національної економіки. Оцінку ефективності функціонування вітчизняної банківської сфери та забезпечення безпеки діяльності банківських установ в передумовах зростаючої експансії іноземних банків до банківського сектору національної економіки і загострення конкуренції в ньому можливо провести за результатами статистичного аналізу (табл. 2).

Запропоновано концептуальний базис механізму забезпечення фінансової безпеки банківської системи України за рахунок обґрунтування як методичного підґрунтя вирішення тактичних та стратегічних завдань практичної реалізації його компонентів, що на відміну від існуючих підходів, спирається на наявність необхідних передумов забезпечення фінансової безпеки діяльності банківських установ і банківської системи в цілому, індикатори оцінювання рівня фінансової безпеки банківської системи, розроблених і запропонованих щодо впровадження в банківську діяльність міжнародними фінансово-кредитними установами та органами виконавчої влади, й виявлені джерела загроз банківському сектору національної економіки у зв'язку з попередженням їх виникнення та реалізації в контексті державного управління фінансовою складовою економічної безпеки економіки країни (рис. 3).

Виявлено економічні, правові, організаційні заходи регулятивного впливу країни, відмінною особливістю яких є те, що вони визначають його спрямованість у валютній політиці економічних відносин, від якої залежить

успішне вирішення стратегічних (зростання валового внутрішнього продукту, рівня зайнятості, стабілізація цін), тактичних (визначення зміни обсягів монетарних індикаторів – маси грошей в обороті, рівня відсоткової ставки), специфічних (забезпечення збалансованості платіжного балансу країни та стабільних джерел надходження іноземної валюти, рівня конвертованості та стабільності курсу національної грошової одиниці) цілей, тим самим здійснюючи істотний вплив на забезпечення оптимального рівня валютної безпеки України.

Таблиця 2 – Динаміка показників діяльності банківських установ України за 2009-2016 роки, % (фрагмент)

Показники	Середньорічний темп приросту, %
1. Кількість діючих банків	- 1,1
1.1. з них з іноземним капіталом	+ 1,1
1.2. у т.ч. зі 100 % іноземним капіталом	+ 1,6
2. Активи банків	+ 11,9
2.1. Готівкові кошти та банківські метали	+ 6,5
2.2. Кошти в Національному банку України	+ 5,4
2.3. Кореспондентські рахунки, що відкриті в банках	+ 20,9
2.4. Кредити надані, з них:	+ 11,0
2.4.1. кредити, що надані суб'єктам господарювання	+ 16,5
2.4.2. кредити, що надані фізичним особам	+ 2,2
2.5. Вкладення в цінні папери	+ 28,8
3. Пасиви банків	+ 11,9
3.1. Капітал, з нього:	+ 11,4
3.1.1. статутний капітал	+ 22,9
3.2. Зобов'язання банків, з них:	+ 12,0
3.2.1. кошти суб'єктів господарювання, з них:	+ 12,9
3.2.1.1. строкові кошти суб'єктів господарювання	9,6
3.2.2. кошти фізичних осіб, з них:	+ 14,3
3.2.2.1. строкові кошти фізичних осіб	+ 14,2

Сформульовано концептуальний підхід до визначення сутності поняття «валютна безпека» для формування механізму забезпечення банківської безпеки в контексті державного управління фінансовою безпекою економіки країни, що відображає стан валютного забезпечення, який представлений в організаційно-правовій формі реалізації заходів у сфері валютних відносин, що спрямовані на здійснення операцій з іноземною валютою і валютними цінностями на території країни, використання національної валюти у світовому господарстві при обміні результатами національних економік, ефективне використання яких відбувається за допомогою фінансових інструментів, які створюють оптимальні умови для підтримання стабільності валюти, зберігання позитивного сальдо платіжного балансу країни, накопичення необхідного обсягу валютних резервів, розвитку експорту вітчизняної економіки, притоку в країну іноземних інвестицій, інтеграції України у світову валютну систему.

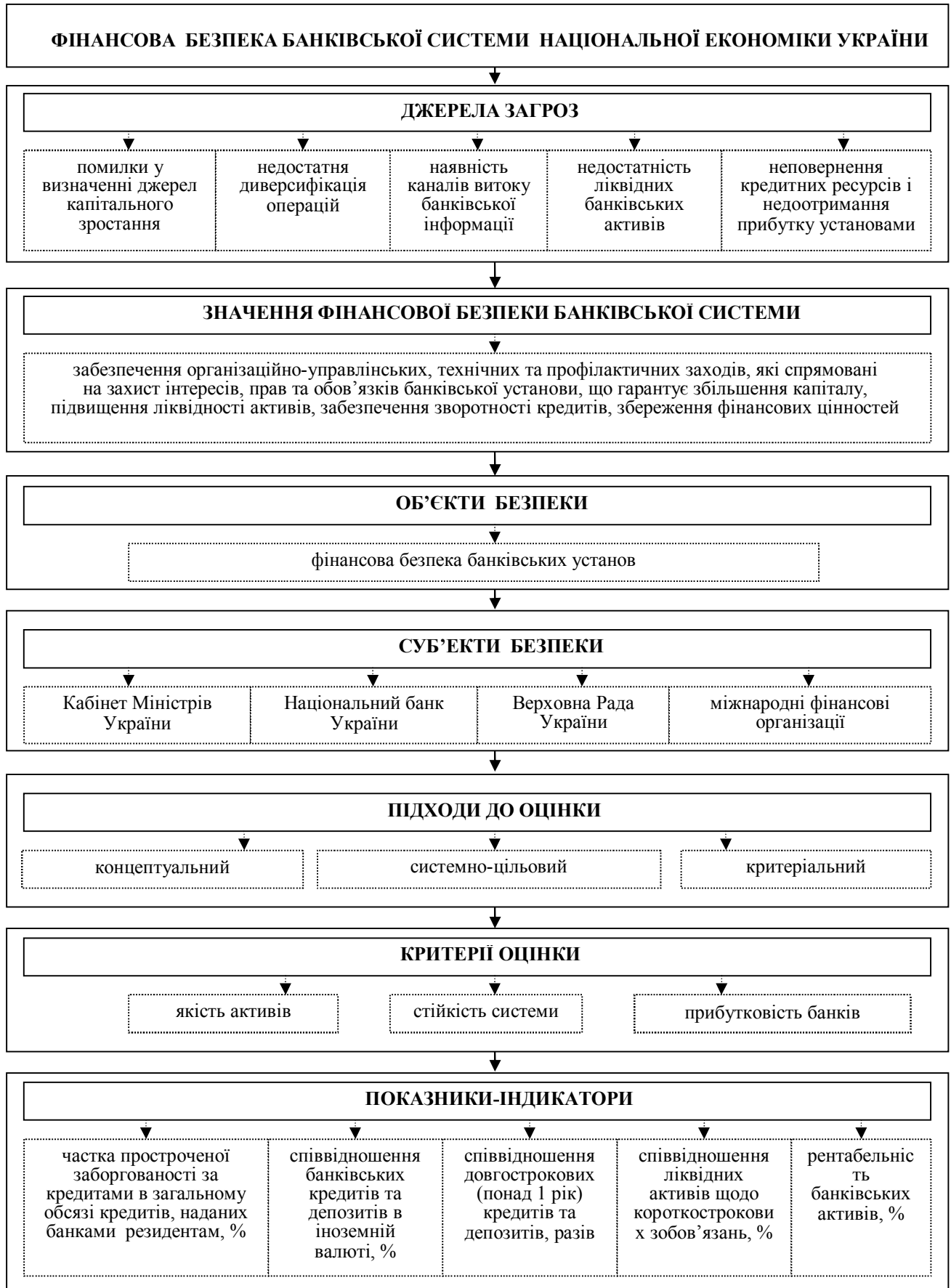

Рисунок 3 – Концептуальний базис механізму забезпечення фінансової безпеки банківської системи України

У четвертому розділі – «Управлінські підходи до забезпечення безпеки небанківського фінансового сектору національної економіки України» – визначено пріоритетні напрями політики країни щодо вдосконалення ринкової інфраструктури фондового ринку України, оцінено рівень фінансової безпеки фондового ринку в контексті фінансової реструктуризації ринкової економіки та обґрунтовано шляхи підвищення ефективності забезпечення інвестиційної безпеки суб'єктів господарювання на державному рівні. Доведено, що протягом 2012-2016 років спостерігається зниження біржового сегмента фондового ринку, оскільки порівнюючи з 2015 роком обсяг біржових контрактів із цінними паперами на організаторах торгівлі у 2016 році зменшився на 53,8 % – до 286 млрд. грн., який еквівалентний 14,5 % валового внутрішнього продукту, і свідчить про відсутність консолідованої системи розкриття біржової інформації, зниження вірогідності біржових індексів і нівелювання можливості визначення кредитних рейтингів об'єктів інвестування.

У зв'язку з цим в роботі запропоновано науково-практичні рекомендації щодо створення необхідної біржової інфраструктури і вдосконалення організації біржової торгівлі на фондовому ринку України, котрі, на відміну від існуючих підходів, за рахунок пріоритетного розвитку регульованих ринків фінансових ресурсів, що забезпечують залучення великих капіталів, перетворення суб'єктів господарювання на професійних учасників біржової торгівлі на фондовому ринку, провадження фондовими біржами моніторингу біржових угод, торгів та руху капіталів на фондовому ринку для відтворення торговельного процесу, правового забезпечення учасників біржової торгівлі, визнаних законодавством професійними, та забезпечення організаційної чи технологічної можливості їх взаємодії з установами Центрального депозитарію цінних паперів, сприятимуть структурній перебудові, адаптації щодо норм європейського законодавства та впровадженню кращої практики функціонування аналогічних систем на ринках світу, тобто забезпеченню його безпеки в контексті фінансової реструктуризації національної економіки України (рис. 4).

Сформульовано багатофункціональне методичне забезпечення процесу функціонування позабіржового сегменту фондового ринку в Україні, яке, на відміну від існуючого забезпечення, сприяє наближенню ринку цінних паперів до дрібних інвесторів, розвитку фондового ринку на регіональному рівні, виявляючись корисним фінансовим інструментом для місцевих органів влади, створенню умов для прискореного розвитку інфраструктури ринку, зокрема, електронних інформаційних каналів або мереж, що забезпечують відкритість процесу випуску та обігу цінних паперів, і розвитку видів діяльності фондових посередників, тобто акцентує увагу на необхідності впорядкування взаємодії учасників фондового ринку, бо багаторазові спроби реорганізації фондових бірж викликають волатильність біржових індексів і впливають на пріоритетні напрями державної політики щодо вдосконалення ринкової інфраструктури фондового ринку України.

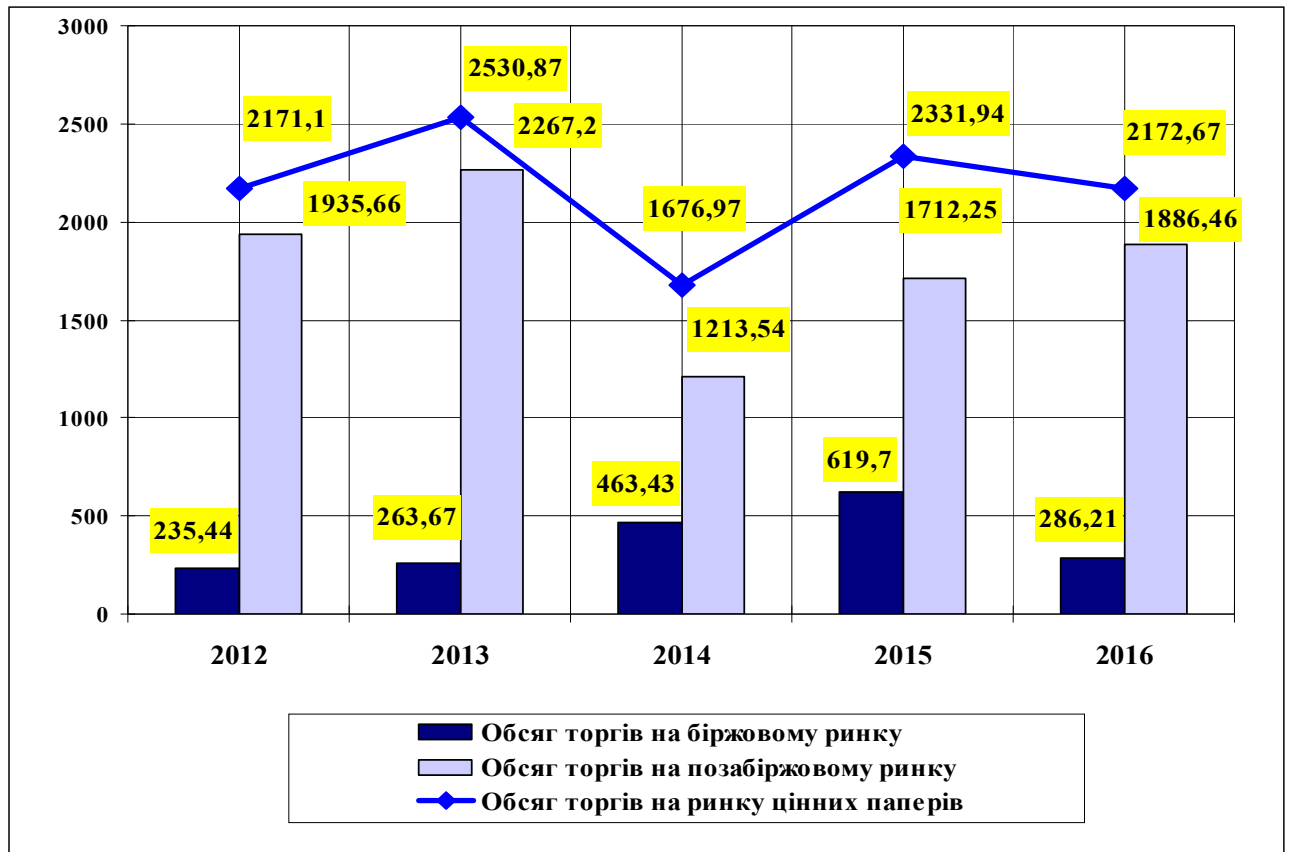

Рисунок 4 – Обсяг торгів на ринку цінних паперів України за 2012-2016 рр., млрд. грн.

Розроблено концептуальний базис механізму забезпечення фінансової безпеки фондового ринку країни як сукупності джерел загроз, об'єктів і суб'єктів безпеки, підходів або критеріїв їх оцінювання, та факторів впливу на процеси співвідношення капіталізації фондового ринку країни до валового внутрішнього продукту, ємність фондового ринку і темпи його розвитку, співвідношення між первинним і вторинним фондовим ринком, позабіржовою і біржовою торгівлею, відмінна особливість якого, продукує спрямованість на зниження волатильності рівня безпеки фондового ринку країни в контексті фінансової реструктуризації ринкової економіки і спирається на упорядкування та приведення до взаємодії особливостей оптимізації безпечного функціонування і фінансового забезпечення розглянутих елементів (рис. 5).

Обґрунтовано вагому значущість сучасного стану інвестиційного клімату країни не тільки як сукупності політичних, правових або економічних умов, які забезпечують та сприяють інвестиційній діяльності вітчизняних чи закордонних інвесторів, але й як елементу формування механізму забезпечення інвестиційної складової фінансової безпеки економіки України та її суб'єктів господарювання, який на відміну від існуючих компонентів, обумовлює групування комплексу факторів, які дозволяють забезпечити його подальший розвиток та вплинути на процес інвестування національного господарства або його активність в державі, оскільки інвестиційний клімат в період реформ визначається нестачею власних ресурсів, зниженням частки довгострокових кредитів, високими ставками по кредитах, та скороченням обсягів капітальних вкладень в різні сфери чи галузі економіки національного господарства (табл. 3).

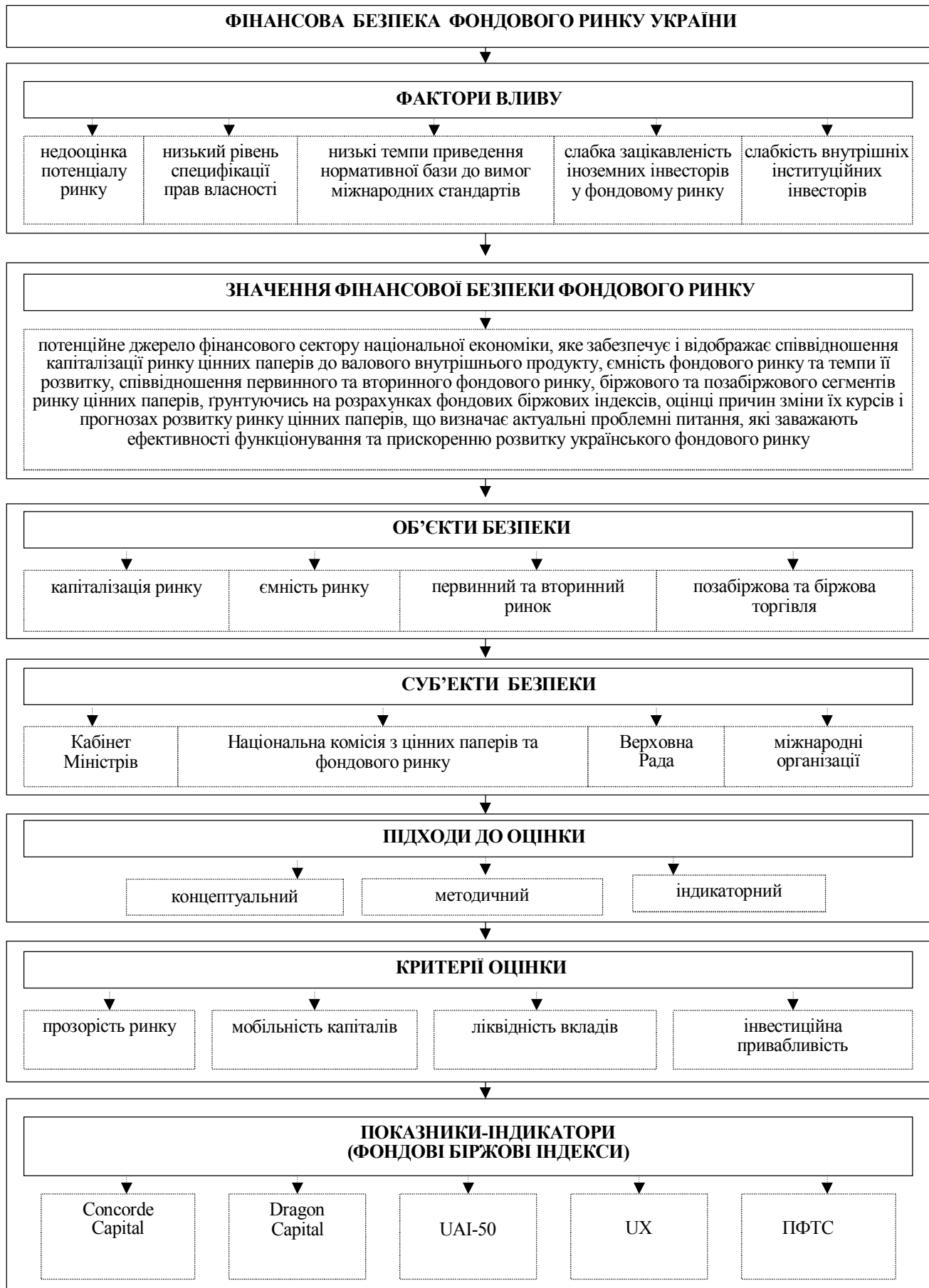

Рисунок 5 – Концептуальний базис механізму забезпечення фінансової безпеки фондового ринку України

Таблиця 3 – Динаміка факторів забезпечення інвестиційної безпеки економіки України та її суб'єктів господарювання за 2010-2016 роки, %

Роки	Валове нагромадження основного капіталу, % від ВВП країни		Відношення вартості нововведених засобів до обсягу капітальних інвестицій, %		Інтегральний індекс інвестиційної сприятливості бізнес-середовища економіки, %		Відношення чистого приросту прямих іноземних інвестицій до ВВП, %		Частка продукції, яка реалізована на конкурентних ринках, % від загального обсягу продукції	
	індикатор	темп приросту, %	індикатор	темп приросту, %	індикатор	темп приросту, %	індикатор	темп приросту, %	індикатор	темп приросту, %
2010	17,2	–	18,8	–	22,8	–	28,8	–	17,8	–
2011	19,3	+ 12,2	23,8	+ 26,6	24,7	+ 8,3	32,0	+ 11,1	19,9	+ 11,8
2012	35,4	+ 83,4	40,0	+ 68,0	46,9	+ 89,7	23,6	- 26,3	19,3	- 3,0
2013	19,5	- 44,8	47,4	+ 18,5	49,0	+ 4,5	11,1	- 53,0	18,2	- 5,7
2014	16,0	- 17,6	54,5	+ 15,0	55,0	+ 12,2	10,9	- 1,8	19,0	+ 4,4
2015	14,7	- 8,2	88,6	+ 62,5	17,7	- 67,8	16,6	+ 52,3	17,2	- 9,5
2016	12,2	- 17,0	76,4	- 13,8	21,2	+ 19,7	15,8	- 4,8	16,8	- 2,3

Визначено, що методика оцінювання рівня забезпечення інвестиційної безпеки національної економіки країни та її суб'єктів господарювання є слабкою, а практика їх оцінювання не відзначається різноманітністю засобів, бо розглянуті індикатори не мають однозначної інтерпретації, не опираються на статистичні показники, не мають можливості оцінювати в динаміці та бути придатними для відображення напрямів змін в діяльності підприємств, не відображають існуючу та релевантну можливість негативного впливу на об'єкти її забезпечення, що й підвищує важливість виміру надійності отримання очікуваних та розрахункових результатів і є передумовою розроблення методичного підходу до формування комплексу пріоритетних показників-індикаторів оцінки рівня фінансової безпеки національної економіки за складовими як однієї з концептуальних засад системи державного управління фінансовою складовою економічної безпеки економіки України.

Сформульовано концептуальний підхід щодо розуміння та визначення сутності поняття «інвестиційна безпека» країни, змістовність якої визначено, як сукупність політичних, правових, економічних умов, що повинні сприяти динаміці індексу інвестиційної привабливості, формування котрої забезпечується рухом інвестицій в країну та за її межі через фондовий ринок, оскільки саме через його механізм визначається пропозиція і попит на ресурси, здійснюється їх акумуляція та перерозподіл із метою соціально-економічного розвитку країни, аналізування якого відбувається за рахунок індикаторів, завдання яких полягає в оцінці ступеня впливу загроз безпеки на вразливість її об'єктів забезпечення або упередженні заходів щодо уникнення та зниження негативних наслідків їх дій для досягнення його оптимального рівня, який відрізняється тим, що склав наукове

підгрунття розроблення концепції забезпечення фінансової складової економічної безпеки національної економіки України.

У п'ятому розділі – «Концептуальні засади системи державного управління фінансовою складовою економічної безпеки національної економіки України» – розроблено концепцію забезпечення фінансової безпеки національної економіки, концептуальний підхід до побудови організаційної структури моніторингу складових фінансової безпеки національної економіки, науково-методичний підхід до формування комплексу пріоритетних показників-індикаторів оцінювання рівня фінансової безпеки національної економіки за складовими і змістовний концептуальний базис системи державного управління фінансовою складовою економічної безпеки національної економіки України.

Обґрунтовано доцільність формування концепції забезпечення фінансової безпеки національної економіки України не тільки як структурного елементу системи державного управління фінансовою складовою економічної безпеки національної економіки України, що є множиною взаємопов'язаних елементів, які утворюють єдине ціле, взаємодіють між собою та мають певну мету, але як одного з способів розв'язання науково-прикладної проблеми, який на відміну від існуючих підходів, спрямований на оздоровлення фінансової системи, а на її основі національної економіки країни, збереження незалежності і недопущення захоплення національного господарства іноземним капіталом.

Розроблено методичний інструментарій управління забезпеченням фінансової безпеки національної економіки України, що полягає в зміцненні міжсистемних зв'язків між складовими фінансової безпеки країни і висвітлює: а) формалізацію та конкретизацію національних інтересів у фінансовій системі життєдіяльності суспільства, що відповідають потребам сучасного розвитку; б) інституціоналізацію управлінської діяльності в процесі забезпечення фінансової безпеки економіки країни; в) методичні засади та практичний досвід їх реалізації; г) ідентифікацію та систематизацію реальних або потенційних загроз та викликів, яким схильна фінансова безпека; д) пошук і застосування ринкових можливостей країни щодо їх уникнення в майбутньому для авторизації способів забезпечення фінансової безпеки національної економіки.

Визначено сутність та зміст ключових категорій організаційної структури моніторингу складових фінансової безпеки національної економіки країни, як сукупність компетенцій суб'єктів забезпечення національної безпеки, органів оперативного управління бюджетним процесом та учасників фондового ринку, об'єднання, взаємодія, реалізація яких дозволить комплексно використовувати повноваження установ для виявлення проблем забезпечення стабільності або пошуку шляхів їх запобігання із узагальненням результатів на центральному рівні, бо на противагу існуючим регуляторам, організаційний аспект передбачає розробку на основі отриманої інформації під час моніторингу, оперативних та довгострокових заходів щодо протидії негативним факторам, попередження та подолання можливих наслідків загроз становленню фінансової сфери економіки країни.

Доведено, що визначення концептуальних засад розроблення системи державного управління фінансовою складовою економічної безпеки національної економіки країни спирається на концептуальну модель

організаційної структури моніторингу складових фінансової безпеки національної економіки за рахунок узагальнення та систематизації ключових повноважень суб'єктів забезпечення фінансової безпеки країни, а також виокремлення з компетенцій розглянутих і досліджених структур функцій управління, що на відміну від існуючих поглядів, зменшить кількість ідентичних функціональних обов'язків вказаних учасників і розвантажить розподіл їх повноважень пов'язаних з здійсненням контролю та моніторингу, проведенням аналізу та виявленням причин чи загроз, прийняттям рішень та підготовкою пропозицій.

Розроблено концептуальний підхід до побудови організаційної структури моніторингу складових фінансової безпеки національної економіки країни, який відрізняється тим, що полягає у виокремленні таких ключових функцій або їх похідних, як здійснення контролю (моніторингу, обліку, перевірки), проведення аналізу (здійснення оцінки та відбору, вивчення впливу, виявлення причин або загроз) та прийняття рішень (підготовка пропозицій або розроблення заходів) суб'єктами забезпечення безпеки, що дозволяє з повнотою ідентифікувати загрози фінансовій безпеці національної економіки держави, системно аналізувати та оперативно реагувати на мінливі соціально-економічні ситуації й проводити фінансово-економічне обґрунтування рішень за рахунок методичного підходу до формування комплексу пріоритетних показників-індикаторів оцінювання рівня фінансової безпеки економіки країни за складовими.

Встановлено, що головною науково-прикладною проблемою реалізації запропонованого концептуального базису механізму забезпечення бюджетної безпеки як критерію ефективності бюджетної політики України, концептуального базису механізму забезпечення боргової складової фінансової безпеки України, концептуального базису механізму забезпечення фінансової безпеки банківської системи України, концептуального базису механізму забезпечення валютної безпеки економічних відносин в Україні, концептуального базису механізму забезпечення фінансової безпеки фондового ринку України і концептуального базису механізму забезпечення інвестиційної безпеки економіки України та її суб'єктів господарської діяльності є відсутність приведення численної кількості індикаторів оцінювання рівня складових фінансової безпеки держави, котрі є різними за репрезентативністю, достовірністю, інформаційною доступністю, до односпрямованості і розмірності тлумачень характеристичних та нормативних значень, вирішення якої полягає в обґрунтовані науково-методичного підходу щодо формування комплексу пріоритетних показників-індикаторів оцінювання рівня фінансової безпеки національної економіки за складовими.

Розроблено науково-методичний підхід щодо формування пріоритетних показників-індикаторів оцінювання рівня фінансової безпеки економіки країни за складовими, який дозволив шляхом оцінювання діапазону характеристичних та нормативних значень індикаторів забезпечення фінансової безпеки методом ранжування або безпосереднього оцінювання, що відображує упорядкування оцінок впливу факторів на визначення концептуальних положень розроблення системи державного управління

фінансовою складовою економічної безпеки національної економіки через нерівнозначність існуючих параметрів, не тільки сформулювати перелік індикаторів оцінювання рівня фінансової безпеки країни та порогових значень для розрахунку інтегральних індексів її забезпечення, але й вирішити актуальну проблему – здійснення більш точної деталізації результатів за допомогою об'єктивного розмежування оціночних критеріїв за значущістю до формування пріоритетної структури показників-індикаторів оцінювання рівня фінансової безпеки національної економіки за такими складовими як бюджетна, боргова, банківська, валютна, інвестиційна, фінансова безпека фондового ринку країни за такою методикою:

$$a_i = \frac{\sum_{k=1}^N a_{ik}}{N}, \quad (1)$$

де: a_i – коефіцієнт значущості (вагомості) i -го показника безпеки; a_{ik} – чисельна величина значущості (вагомості) i -го показника безпеки; N – кількість оцінок, отриманих за результатами дослідження.

Так, щоб сформулювати перелік пріоритетних показників-індикаторів оцінки рівня фінансової безпеки національної економіки України за складовими в дисертації здійснено вибір ключових індикаторів оцінювання рівня складових фінансової безпеки або їх порогових значень як бюджетної безпеки, боргової безпеки, банківської безпеки, валютної безпеки, фінансової безпеки фондового ринку та інвестиційної безпеки країни з метою визначення впливу реальних чи потенційних джерел загроз (N) на розроблення системи державного управління фінансовою складовою економічної безпеки економіки України шляхом оцінки діапазону характеристичних і нормативних значень індикаторів безпеки методом ранжування та безпосереднього оцінювання, тобто приписування балів $(\sum_{k=1}^N a_{ik})$.

Сформульовано змістовний концептуальний базис системи державного управління фінансовою складовою економічної безпеки національної економіки країни, де структуроутворюючими елементами є:

- 1) методичний інструментарій управління забезпеченням фінансової безпеки національної економіки України;
- 2) концептуальний підхід до побудови організаційної структури моніторингу складових фінансової безпеки національної економіки;
- 3) науково-методичний підхід до формування комплексу пріоритетних показників-індикаторів оцінки рівня фінансової безпеки національної економіки (рис. 6).

Отже, базуючись на концептуальному підході до державного управління національною економікою країни на основі забезпечення фінансової безпеки та її складових, обґрунтовано теоретико-методологічні і практичні результати

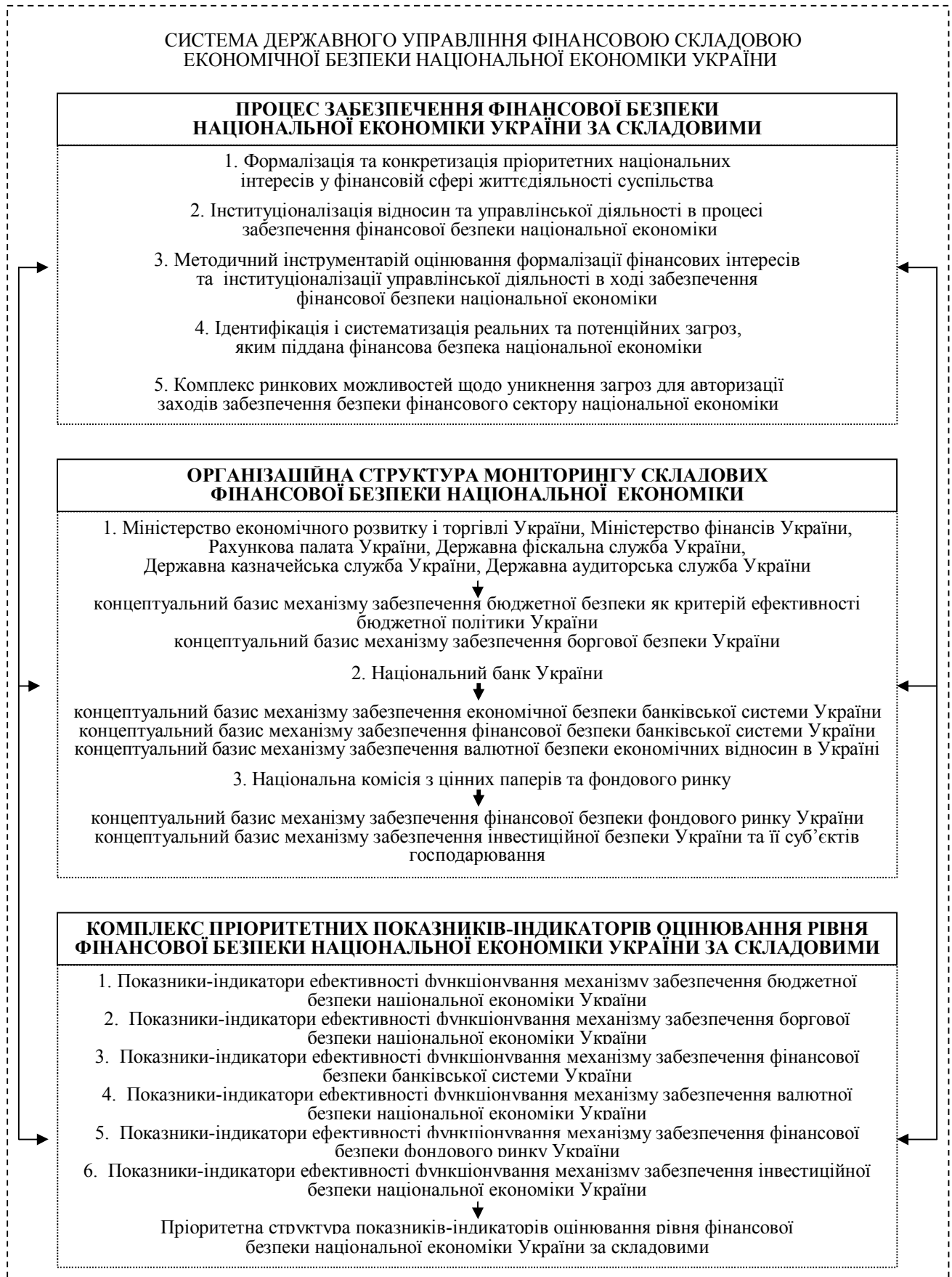

Рисунок 6 – Змістовний концептуальний базис системи державного управління фінансовою складовою економічної безпеки економіки України

щодо визначення концептуальних засад системи державного управління фінансовою складовою економічної безпеки економіки країни, що розкривають її змістовний базис, зокрема, розроблено методичний інструментарій управління забезпеченням фінансової безпеки національної економіки України, який полягає в зміцненні міжсистемних зв'язків між складовими фінансової безпеки, концептуальний підхід до побудови організаційної структури моніторингу складових фінансової безпеки національної економіки, що полягає у виокремленні ключових функцій або їх похідних, та науково-методичний підхід до формування пріоритетних показників-індикаторів оцінювання рівня фінансової безпеки економіки країни за елементами шляхом ранжування та безпосереднього оцінювання.

ВИСНОВКИ

У роботі наведено теоретичне узагальнення та нове вирішення науково-прикладної проблеми, котра полягає у розробленні теоретико-методологічних засад та методичних рекомендацій щодо державного управління фінансовою складовою економічної безпеки національної економіки України.

Основні наукові і прикладні результати дослідження полягають у такому:

1. Здійснено аналіз наукових поглядів на проблеми економічної безпеки в системі національної безпеки країни і включення до складу цієї економічної категорії численних елементів, який на відміну від проведених оцінок, допоміг визначити, що до економічної безпеки держави слід включити ті елементи, які містять лише економічні відносини чи базуються на них, а також сформулювати перелік функціональних складових економічної безпеки національної економіки України в сучасних умовах її розвитку.

Обґрунтовано концептуальний підхід до державного управління економікою України на основі забезпечення її фінансової безпеки, котрий на відміну від існуючих, є сукупністю теоретичних засад, методологічних підходів, практичних рекомендацій, спрямованих на конкретизацію фінансових інтересів, своєчасне попередження і нейтралізацію загроз фінансовій безпеці, а також визначення та застосування способів забезпечення безпеки фінансового сектору, що сприятиме формуванню ефективних механізмів забезпечення складових фінансової безпеки національної економіки України, адже стратегічна складова економічної безпеки держави є складною за внутрішньою будовою або ієрархічною декомпозицією структурою, що перешкоджає розробленню системи державного управління фінансовою складовою економічної безпеки економіки України.

2. Визначено перелік принципово важливих критеріїв фіскальної (рівень виконання бюджетних зобов'язань, величина дефіциту бюджету, обсяг ресурсів, спрямованих на обслуговування та погашення держборгу, термін простроченої заборгованості, величина золотовалютних резервів) і стратегічної ефективності (динаміка макроекономічних показників в процесі структуризації економіки, рівень платоспроможності держави, динаміка валового внутрішнього продукту, рівень інфляційних процесів в економіці, динаміка валютного курсу гривні) реалізації бюджетної політики, дотримання яких, на відміну від існуючих ознак,

дозволяє щонайменше мінімізувати чи повністю ліквідувати суперечливість та невизначеність пріоритетів розвитку національної економіки, що перешкоджає формуванню збалансованої політики та є одним із факторів її фіскалізації.

Обґрунтовано доцільність подальшого розвитку програмно-цільового методу планування бюджетної політики в контексті дослідження економічної безпеки національної економіки, відмінною особливістю якого, є застосування кількісних методів прогнозування та каузального моделювання, що дозволяє методам бюджетного планування та прогнозування діяти в комплексі з метою оптимізації бюджетних коштів і визначення майбутніх тенденцій розвитку.

3. Досліджено причинно-наслідкові зв'язки між ключовими складовими бюджетної безпеки країни, які на відміну від проведених оцінок, визначаються змістом відтворювальних процесів суб'єктів бюджетних відносин, ступенем узгодженості інтересів, точніше функціональною детермінованістю бюджетної політики, еквівалентністю розподілу бюджетних коштів, що дозволило виявити і систематизувати перелік реальних та потенційних загроз, які перешкоджають розробленню механізму забезпечення бюджетної безпеки України.

Розроблено концептуальний базис механізму забезпечення бюджетної безпеки як критерію ефективності бюджетної політики країни та забезпечення платоспроможності держави, відмінною особливістю якого, є впорядкування і приведення до взаємодії результатів оцінювання таких складових бюджетної безпеки, як динаміка валового внутрішнього продукту країни, ефективність експортного потенціалу та структура міжнародної валютної ліквідності, що показало такі проблеми забезпечення платоспроможності країни, як поглиблення технологічного регресу, відновлення сировинної рецесії, відсутність структурної трансформації бюджетоутворюючих галузей, невідповідна імпортоорієнтована модель розвитку та відсутність пріоритетів експортної спеціалізації держави на світовому ринку, застосування різних форм валютних обмежень, посилення інфляційного впливу на знецінення національної грошової одиниці, тобто концентрує ключові вектори життя суспільства та трансформацію грошових відносин між державою і бізнесом у суспільні блага, масштаби яких визначають актуальність бюджетного гарантування фінансової безпеки України.

4. Запропоновано напрямки вирішення проблеми забезпечення боргової безпеки держави, де базовими є стимулювання розвитку внутрішнього ринку капіталів, що підвищує зацікавленість учасників фінансового ринку України у використанні гривневих інструментів, і запровадження нормативу адекватності капіталу та нормативу платоспроможності, що відображає здатність суб'єктів реального сектору виконати зобов'язання за операціями боргового характеру, котрі відрізняються тим, що їх дотримання призведе до зменшення ризиків зовнішньоборгового фінансування та зробить економіку стійкішою до впливу таких факторів як структура державного боргу та «борговий досвід» країни.

Оскільки проведений аналіз сучасного боргового стану України за 2007-2016 роки на засадах факторного та порогового підходів до оцінювання рівня боргової безпеки виявив наслідки зростаючої заборгованості від внутрішніх та зовнішніх запозичень, де протягом останніх 5 років сукупний обсяг державного боргу зріс більш, ніж втричі до 1424,13 млрд. грн. (67,66 млрд. дол. США), та

визначив проблеми управління борговою складовою фінансової безпеки, що перешкоджають зменшенню негативного впливу боргового навантаження на національну економіку України.

5. Визначено перелік ключових факторів, як недосконалість фінансового законодавства, відсутність інституційного розвитку банківської системи країни, відкритість банківської системи для слабких суб'єктів господарської діяльності, порушення економічних нормативів та брак банківських послуг високої якості, змістовність яких відрізняється тим, що сприятиме попередженню виникнення проблем, які перешкоджають та ускладнюють економіко-організаційні основи забезпечення банківської безпеки та безпеки діяльності банківських установ в контексті державного управління фінансовою безпекою економіки України.

Обґрунтовано доцільність нового підходу щодо оцінювання рішень з управління економічною безпекою банківських установ, де базовою визначено трьохрівневу систему показників, який на відміну від існуючих, передбачає отримання інформації для підготовки, прийняття, впровадження управлінських рішень за допомогою використання на першому системному рівні первинних статистичних показників, що фігурують у балансах або платіжних документах банківських установ як вихідної інформації для оцінювання ретроспективного і поточного стану, на другому – основних показників ефективності банківської діяльності як вихідні дані для розрахунку інтегрального індикатора оцінювання рівня економічної безпеки банківської системи, і на третьому – інтегрального індикатора економічної безпеки банківської системи, який надасть комплексну оцінку рівня забезпечення та допоможе суб'єктам господарювання бути вчасно поінформованим про стан банківської справи на грошовому ринку та завчасно підготуватися до можливих потрясінь в банківському секторі економіки, котру складено як наукове підґрунтя формування комплексу пріоритетних показників-індикаторів оцінювання рівня фінансової безпеки національної економіки за складовими, що враховано в процесі розроблення концептуальних засад системи державного управління фінансовою складовою економічної безпеки економіки України.

6. Досліджено динаміку показників монетарної політики НБУ за 2009-2016 роки, де проведені розрахунки показали, що заходи запроваджені НБУ в цілому сприяють реалізації ключових пріоритетів інституційного забезпечення грошово-кредитної політики України на етапі економічних реформ, результатом чого є: а) середньорічний темп приросту активів – монетарного золота та СПЗ на + 25,0 %, цінних паперів на + 22,9 %, готівкових коштів і депозитів на + 5,3 %, кредитів на + 7,1 %, іншої дебіторської заборгованості на + 28,1 %, нефінансових активів на + 8,5 %; б) середньорічний темп приросту пасивів – готівкових коштів, випущених в обіг на + 9,0 %, депозитів на + 21,0 %, цінних паперів на + 63,9 %, іншої кредиторської заборгованості на + 65,3 %, СПЗ, отриманих в порядку розподілення на + 15,0 %, акцій та інших форм участі в капіталі на + 7,4 %.

Запропоновано концептуальний базис механізму забезпечення фінансової безпеки банківської системи України за рахунок обґрунтування як методичного підґрунтя вирішення тактичних та стратегічних завдань практичної реалізації його компонентів, що на відміну від існуючих підходів, спирається на наявність

необхідних передумов забезпечення фінансової безпеки діяльності банківських установ і банківської системи в цілому, індикатори оцінювання рівня фінансової безпеки банківської системи, розроблених і запропонованих щодо впровадження в банківську діяльність міжнародними фінансово-кредитними установами та органами виконавчої влади, та виявлені джерела загроз банківському сектору національної економіки у зв'язку з попередженням їх виникнення та реалізації в контексті державного управління фінансовою складовою економічної безпеки економіки країни.

7. Виявлено економічні, правові, організаційні заходи регулятивного впливу країни, відмінною особливістю яких є те, що вони визначають його спрямованість у валютній політиці економічних відносин, від якої залежить успішне вирішення стратегічних (зростання валового внутрішнього продукту, рівня зайнятості, стабілізація цін), тактичних (визначення зміни обсягів монетарних індикаторів – маси грошей в обороті, рівня відсоткової ставки), специфічних (забезпечення збалансованості платіжного балансу країни та стабільних джерел надходження іноземної валюти, рівня конвертованості та стабільності курсу національної грошової одиниці) цілей, тим самим здійснюючи істотний вплив на забезпечення оптимального рівня валютної безпеки України.

Сформульовано концептуальний підхід до визначення сутності поняття «валютна безпека» для формування механізму забезпечення банківської безпеки в контексті державного управління фінансовою безпекою економіки країни, що відображає стан валютного забезпечення, який представлений в організаційно-правовій формі реалізації заходів у сфері валютних відносин, що спрямовані на здійснення операцій з іноземною валютою і валютними цінностями на території країни, використання національної валюти у світовому господарстві при обміні результатами національних економік, ефективне використання яких відбувається за допомогою фінансових інструментів, які створюють оптимальні умови для підтримання стабільності валюти, зберігання позитивного сальдо платіжного балансу країни, накопичення необхідного обсягу валютних резервів, розвитку експорту вітчизняної економіки, притоку в країну іноземних інвестицій, інтеграції України у світову валютну систему.

8. Систематизовано та розвинуто методи оцінювання технології діяльності професійних учасників фондового ринку, як пріоритетний напрям державної політики щодо вдосконалення його ринкової інфраструктури, за допомогою обґрунтування підходів і розроблення рекомендацій до оцінки: а) нерівномірної тенденції обсягу випуску цінних паперів із врахуванням вимог до перебування цінних паперів у біржовому реєстрі організаторів торгівлі і проведення політики НБУ; б) системи депозитарного обліку прав власності на цінні папери і наявності маніпуляцій із «подвійними реєстрами», що створює умови для виникнення конфліктів, особливо тих, які пов'язані з діяльністю реєстраторів; в) ризику невиконання умов розрахунково-клірингових операцій через відсутність підходу до створення ефективною розрахунково-кліринговою системою; г) дій, які мають бути виконані, щоб венчурні фонди мали вплив на забезпечення економіки або її проектів венчурними інвестиціями, що мають не вичерпаний потенціал росту та потребують вигідних напрямів державної політики, які на

відміну від існуючих поглядів, складають підґрунття методичного забезпечення концептуальної моделі інституційного становлення та набуття якісних параметрів розвитку фондового ринку, що спрямована на забезпечення його оптимального рівня безпеки.

9. Виявлено, що недоліки при розрахунку українських фондових індексів, які викликають їх волатильність, полягають у різноманітності джерел отримання інформації про ринкову вартість цінних паперів, що пояснюється відсутністю єдиного центру котирування, невеликим обсягом фондового ринку і залежністю від руху коштів іноземних інвесторів, та відрізняються тим, що обумовлюють доцільність розробки підходу з формування комплексу пріоритетних показників-індикаторів оцінювання рівня фінансової безпеки економіки за складовими.

Розроблено концептуальний базис механізму забезпечення фінансової безпеки фондового ринку країни як сукупності джерел загроз, об'єктів і суб'єктів безпеки, підходів чи критеріїв їх оцінювання, та факторів впливу на процеси співвідношення капіталізації фондового ринку країни до валового внутрішнього продукту, ємність фондового ринку та темпи його розвитку, співвідношення між первинним і вторинним фондовим ринком, позабіржовою і біржовою торгівлею, відмінна особливість якого, продукує спрямованість на зниження волатильності рівня безпеки фондового ринку країни в контексті фінансової реструктуризації ринкової економіки і спирається на упорядкування та приведення до взаємодії особливостей оптимізації безпечного функціонування і фінансового забезпечення розглянутих елементів.

10. Обґрунтовано вагому значущість сучасного стану інвестиційного клімату країни не тільки як сукупності політичних, правових або економічних умов, які забезпечують та сприяють інвестиційній діяльності вітчизняних чи закордонних інвесторів, але й як елементу формування механізму забезпечення інвестиційної складової фінансової безпеки економіки України та її суб'єктів господарювання, який на відміну від існуючих компонентів, обумовлює групування комплексу факторів, які дозволяють забезпечити його подальший розвиток та вплинути на процес інвестування національного господарства або його активність в державі, оскільки інвестиційний клімат в період реформ визначається нестачею власних ресурсів, зниженням частки довгострокових кредитів, високими ставками по кредитах, та скороченням обсягів капітальних вкладень в різні сфери чи галузі економіки національного господарства.

11. Розроблено методичний інструментарій управління забезпеченням фінансової безпеки національної економіки України, що полягає в зміцненні міжсистемних зв'язків між складовими фінансової безпеки країни і висвітлює: а) формалізацію та конкретизацію національних інтересів у фінансовій системі життєдіяльності суспільства, що відповідають потребам сучасного розвитку; б) інституціоналізацію управлінської діяльності в процесі забезпечення фінансової безпеки економіки країни; в) методичні засади і практичний досвід їх реалізації; г) ідентифікацію та систематизацію реальних чи потенційних загроз та викликів, яким схильна фінансова безпека; д) пошук і застосування ринкових можливостей країни щодо їх уникнення в майбутньому для авторизації способів забезпечення фінансової безпеки національної економіки.

12. Розроблено концептуальний підхід до побудови організаційної структури моніторингу складових фінансової безпеки національної економіки країни, який відрізняється тим, що полягає у виокремленні таких ключових функцій або їх похідних, як здійснення контролю (моніторингу, обліку, перевірки), проведення аналізу (здійснення оцінки та відбору, вивчення впливу, виявлення причин або загроз) та прийняття рішень (підготовка пропозицій або розроблення заходів) суб'єктами забезпечення безпеки, що дозволяє з повнотою ідентифікувати загрози фінансовій безпеці національної економіки держави, системно аналізувати та оперативно реагувати на мінливі соціально-економічні ситуації і проводити фінансово-економічне обґрунтування рішень за рахунок методичного підходу до формування комплексу пріоритетних показників-індикаторів оцінювання рівня фінансової безпеки економіки країни за складовими.

13. Розроблено науково-методичний підхід до формування пріоритетних показників-індикаторів оцінювання рівня фінансової безпеки економіки країни за складовими, який дозволив шляхом оцінювання діапазону характеристичних та нормативних значень індикаторів забезпечення фінансової безпеки методом ранжування або безпосереднього оцінювання, що відображує упорядкування оцінок впливу факторів на визначення концептуальних положень розроблення системи державного управління фінансовою складовою економічної безпеки національної економіки через нерівнозначність існуючих параметрів, не тільки сформував перелік індикаторів оцінювання рівня фінансової безпеки країни та порогових значень для розрахунку інтегральних індексів її забезпечення, але й вирішити актуальну проблему – здійснення більш точної деталізації результатів за допомогою об'єктивного розмежування оціночних критеріїв за значущістю до формування пріоритетної структури показників-індикаторів оцінювання рівня фінансової безпеки національної економіки за такими складовими як бюджетна, боргова, банківська, валютна, інвестиційна, фінансова безпека фондового ринку України.

Отже, базуючись на концептуальному підході до державного управління національною економікою країни на основі забезпечення фінансової безпеки та її складових, обґрунтовано теоретико-методологічні і практичні результати щодо визначення концептуальних засад системи державного управління фінансовою складовою економічної безпеки економіки країни, що розкривають її змістовний базис, зокрема, розроблено методичний інструментарій управління забезпеченням фінансової безпеки національної економіки України, який полягає в зміцненні міжсистемних зв'язків між складовими фінансової безпеки, концептуальний підхід до побудови організаційної структури моніторингу складових фінансової безпеки національної економіки, що полягає у виокремленні ключових функцій або їх похідних, та науково-методичний підхід до формування пріоритетних показників-індикаторів оцінювання рівня фінансової безпеки економіки країни за елементами шляхом ранжування та безпосереднього оцінювання.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Наукові праці, в яких опубліковані основні результати дисертації

Монографії

1. Кулінська А.В. Управління складовими фінансової безпеки національного господарства України: концепція та методологія: [моногр.] / А.В. Кулінська. – Одеса: ФОП Бондаренко М.О., 2016. – 386 с. (22,43 д.а.).

2. Інноваційні механізми економічного управління підприємством: [моногр.] / [під ред. Л.В. Фролової]. – Кривий Ріг: ФОП Чернявський Д.О., 2016. – 492 с. (30,75 д.а., особистий внесок здобувача: оцінено індикатори загрози економічної безпеки України – 0,76 д.а.).

3. Кулінська А.В. Підвищення ефективності управління фінансово-кредитним механізмом невиробничої сфери національної економіки (на прикладі туристичної галузі України): [моногр.] / Н.П. Борецька, А.В. Кулінська. – Донецьк: ТОВ «Східний видавничий дім», 2013. – 218 с. (12,98 д.а., особистий внесок здобувача: розроблено фінансово-кредитний механізм як інструмент впливу держави на розвиток невиробничої сфери (на прикладі туристичної галузі країни – 7,22 д.а.).

Статті у наукових фахових виданнях України

4. Кулінська А.В. Економіко-організаційні проблеми розвитку банківської системи України / А.В. Кулінська // Науковий вісник Чернігівського державного інституту економіки і управління. Серія 1, Економіка: зб. наук. праць. – Чернігів, 2012. – Вип. 1 (13). – С. 250-254. (0,38 д.а.).

5. Кулінська А.В. Розвиток інвестиційних можливостей фінансово-кредитного механізму державного управління суб'єктами національного господарства / А.В. Кулінська // Науковий вісник: фінанси, банки, інвестиції. – 2012. – № 2 (15). – С. 11-15. (0,57 д.а.).

6. Кулінська А.В. Подолання бюджетного дефіциту як складова національної стратегії соціально-економічного розвитку сфер національного господарства / А.В. Кулінська // Університетські наукові записки. – 2012. – № 3 (43). – С. 519-523. (0,42 д.а.).

7. Кулінська А.В. Позитивні та негативні наслідки державного кредитування для розвитку фінансово-кредитного механізму державного управління національною економікою / А.В. Кулінська // Економіка і управління. – 2012. – № 3 (55). – С. 31-35. (0,40 д.а.).

8. Кулінська А.В. Наслідки впливу світової фінансової кризи на функціонування фінансово-кредитного механізму державного управління економікою України / А.В. Кулінська // Вісник соціально-економічних досліджень: зб. наук. праць. – Одеса, 2012. – Вип. № 4 (47). – С. 44-49. (0,60 д.а.).

9. Кулінська А.В. Формування ефективного механізму забезпечення фінансової складової економічної безпеки України [Електронний ресурс] / А.В. Кулінська // Ефективна економіка. – 2013. – № 11. – Режим доступу: <http://www.economy. nauka.com.ua/?n=11&y=2013>. – Доступно на 30.01.2017. –

- Назва з екрана. (0,50 д.а.). **Видання індексується та реферується в зарубіжних базах даних: Index Copernicus (Польща); Google Scholar (США).**
10. Кулінська А.В. Проблеми фінансового забезпечення суб'єктів національного господарства України [Електронний ресурс] / А.В. Кулінська // Ефективна економіка. – 2013. – № 12. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4466>. – Доступно на 30.01.2017. – Назва з екрана. (0,57 д.а.). **Видання індексується та реферується в зарубіжних базах даних: Index Copernicus (Польща); Google Scholar (США).**
11. Кулінська А.В. Еволюція парадигми національної економічної безпеки в інтересах стратегічного забезпечення національної безпеки країни / А.В. Кулінська // Вісник соціально-економічних досліджень: зб. наук. праць. – Одеса, 2015. – Вип. № 3 (58). – С. 72-78. (0,68 д.а.). **Видання індексується та реферується в зарубіжних базах даних: Index Copernicus (Польща); Google Scholar (США).**
12. Кулінська А.В. Систематизація підходів до оцінювання боргової безпеки та її складових елементів в Україні / А.В. Кулінська // Економіка і регіон. – 2015. – № 4 (53). – С. 91-95. (0,68 д.а.). **Видання індексується та реферується в зарубіжних базах даних: Index Copernicus (Польща); Google Scholar (США); Ulrich's Periodicals Directory (США).**
13. Кулінська А.В. Диференціація підходів до управління державною заборгованістю / А.В. Кулінська // Економічний форум. – 2015. – № 4. – С. 64-70. (0,56 д.а.). **Видання індексується та реферується в зарубіжних базах даних: РІНЦ (Росія); Index Copernicus (Польща); Ulrich's Periodicals Directory (США).**
14. Кулінська А.В. Сучасні тенденції в грошово-кредитній політиці Національного банку України / А.В. Кулінська // Економіка та держава. – 2015. – № 10. – С. 77-81. (0,62 д.а.). **Видання індексується та реферується в зарубіжних базах даних: Index Copernicus (Польща); Google Scholar (США); Scientific Indexing Services (США).**
15. Кулінська А.В. Проблеми функціонування складових фінансової безпеки в системі економічної безпеки держави / А.В. Кулінська // Науковий вісник Одеського національного економічного університету: зб. наук. праць. – Одеса, 2015. – Вип. 11 (231). – С. 90-98. (0,50 д.а.). **Видання індексується та реферується в зарубіжних базах даних: РІНЦ (Росія); Google Scholar (США); Social Science Open Access Repository (Німеччина).**
16. Кулінська А.В. Особливості формування системи індикаторів оцінки інвестиційної безпеки держави / А.В. Кулінська // Інвестиції: практика та досвід. – 2015. – № 18. – С. 11-15. (0,64 д.а.). **Видання індексується та реферується в зарубіжних базах даних: Index Copernicus (Польща); Google Scholar (США); Scientific Indexing Services (США).**
17. Кулінська А.В. Особливості державного регламентування фондової політики України / А.В. Кулінська // Інвестиції: практика та досвід. – 2015. – № 22. – С. 66-68. (0,45 д.а.). **Видання індексується та реферується в зарубіжних базах даних: Index Copernicus (Польща); Google Scholar (США); Scientific Indexing Services (США).**

18. Кулінська А.В. Обставини, які впливають на зміцнення системи національної фінансової безпеки України / А.В. Кулінська // Економічний простір: зб. наук. праць. – Дніпропетровськ, 2015. – Вип. 104. – С. 92-101. (0,62 д.а.). **Видання індексується та реферується в зарубіжних базах даних: РІНЦ (Росія); Index Copernicus (Польща); Google Scholar (США).**

19. Кулінська А.В. Кризові ситуації, які викликають загрозу індикаторам економічної безпеки України / А.В. Кулінська // Економіка та держава. – 2016. – № 1. – С. 53-55. (0,50 д.а.). **Видання індексується та реферується в зарубіжних базах даних: Index Copernicus (Польща); Google Scholar (США); Scientific Indexing Services (США).**

20. Кулінська А.В. Управління національною безпекою як основою забезпечення сталого розвитку національного господарства / А.В. Кулінська // Економічний форум. – 2016. – № 1. – С. 20-26. (0,50 д.а.). **Видання індексується та реферується в зарубіжних базах даних: РІНЦ (Росія); Index Copernicus (Польща); Ulrich's Periodicals Directory (США).**

21. Кулінська А.В. Оптимальні умови формування складових валютної безпеки національної економіки / А.В. Кулінська // Науковий вісник Одеського національного економічного університету: зб. наук. праць. – Одеса, 2016. – Вип. 3 (235). – С. 86-96. (0,48 д.а.). **Видання індексується та реферується в зарубіжних базах даних: РІНЦ (Росія); Google Scholar (США).**

22. Кулінська А.В. Бюджетна безпека як умова досягнення національних соціально-економічних інтересів / А.В. Кулінська // Інвестиції: практика та досвід. – 2016. – № 4. – С. 29-34. (0,66 д.а.). **Видання індексується та реферується в зарубіжних базах даних: Index Copernicus (Польща); Google Scholar (США); Scientific Indexing Services (США).**

23. Кулінська А.В. Вдосконалення механізму управління державною заборгованістю України / А.В. Кулінська // Економічний простір: зб. наук. праць. – Дніпропетровськ, 2016. – Вип. 106. – С. 145-156. (0,64 д.а.). **Видання індексується та реферується в зарубіжних базах даних: РІНЦ (Росія); Index Copernicus (Польща); Google Scholar (США).**

24. Kulinska A.V. Features of formation of the mechanism of ensuring economic security of the banking system of Ukraine [Електронний ресурс] / L.V. Frolova, A.V. Kulinska // Економіка: реалії часу. – 2016. – № 4 (26). – С. 13-20. – Режим доступу: <http://economics.opu.ua/files/archive/2016/No4/13.pdf>. – Доступно на 30.01.2017. – Назва з екрана. (0,82 д.а., особистий внесок здобувача: обґрунтовано необхідність підвищення рівня управління економічною безпекою банківських установ та її швидкої адаптації щодо мінливих умов конкурентної боротьби в банківському секторі економіки України – 0,32 д.а.). **Видання індексується та реферується в зарубіжних базах даних: РІНЦ (Росія); Index Copernicus (Польща); Google Scholar (США); Ulrich's Periodicals Directory (США).**

25. Кулінська А.В. Дослідження взаємозв'язку складових фінансової безпеки національного господарства України / А.В. Кулінська // Торгівля і ринок України: зб. наук. праць. – Кривий Ріг, 2016. – Вип. 39-40. – С. 13-21. (0,58 д.а.).

26. Кулінська А.В. Особливості функціонування складових фінансово-кредитного механізму управління невиробничою сферою (на прикладі туристичної галузі України) / А.В. Кулінська // Вісник ДонНУЕТ. Серія «Економічних наук». – 2016. – № 2 (66). – С. 140-148. (0,56 д.а.).

27. Кулінська А.В. Концептуальні засади розробки системи державного управління фінансовою складовою економічної безпеки економіки України [Електронний ресурс] / А.В. Кулінська // Ефективна економіка. – 2017. – № 2. – Режим доступу до журналу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5742>. – Доступно на 30.01.2017. – Назва з екрана. (0,68 д.а.). **Видання індексується та реферується в зарубіжних базах даних: Index Copernicus (Польща); Google Scholar (США).**

2. Опубліковані праці апробаційного характеру

Матеріали наукових конференцій

28. Кулінська А.В. Бюджетна політика та її роль у забезпеченні економічного росту держави: матеріали VII міжнар. наук.-практ. конф. [«Стратегія інноваційного розвитку економіки: бізнес, наука, освіта»], (Харків, НТУ «ХПІ», 29 вересня – 2 жовтня 2015 р.) / А.В. Кулінська. – Харків: Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», 2015. – С. 106-109. (0,20 д.а.).

29. Кулінська А.В. Основні проблеми і тенденції оцінки інвестиційної привабливості суб'єктів економіки: матеріали II міжнар. наук.-практ. конф. [«Стратегічні напрями соціально-економічного розвитку держави в умовах глобалізації»], (Хмельницький, ХУУП, 8-9 жовтня 2015 р.) / А.В. Кулінська. – Хмельницький: Хмельницький університет управління та права, 2015. – С. 168-170. (0,22 д.а.).

30. Кулінська А.В. Систематизація чинників, що викликають загрози банківській безпеці України: матеріали V всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. [«Сучасна економічна наука: теорія і практика»], (Полтава, ПНТУ, 17 листопада 2015 р.) / А.В. Кулінська. – Полтава: Полтавський національний технологічний університет ім. Ю. Кондратюка, 2015. – С. 203-204. (0,12 д.а.).

31. Кулінська А.В. Пріоритетні напрями формування національних економічних інтересів України: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. [«Фінансово-економічна стратегія розвитку України в умовах сучасних геополітичних викликів (економіко-управлінські, правові, інформаційно-технічні, гуманітарні аспекти)»], (Дніпропетровськ, УМСФ, 20 листопада 2015 р.) / А.В. Кулінська. – Дніпропетровськ: Університет митної справи та фінансів, 2015. – С. 137-139. (0,14 д.а.).

32. Кулінська А.В. Особливості формування збалансованої бюджетної політики: матеріали VI всеукр. наук.-практ. конф. [«Сучасний стан та пріоритети модернізації фінансово-економічної системи України»], (Львів, ЛКА, 25 листопада 2015 р.) / А.В. Кулінська. – Львів: Львівська комерційна академія, 2015. – С. 55-58. (0,24 д.а.).

33. Кулінська А.В. Надмірна зовнішня заборгованість країни та шляхи її зменшення: матеріали VI міжнар. наук.-практ. конф. [«Пріоритети нової економіки знань в XXI сторіччі»], (Дніпропетровськ, ПДАБА, 24-25 грудня 2015

- р.) / А.В. Кулінська. – Дніпропетровськ: Придніпровська державна академія будівництва та архітектури, 2015. – С. 88-90. (0,20 д.а.).
34. Кулінська А.В. Дослідження проблем розвитку фінансової безпеки фондового ринку України: матеріали міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. [«Маркетинг і менеджмент в системі національних і світових економічних інтересів»], (Кривий Ріг, ДонНУЕТ, 21 січня 2016 р.) / А.В. Кулінська. – Кривий Ріг: Донецький національний університет економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, 2016. – С. 119-122. (0,16 д.а.).
35. Кулінська А.В. Взаємодія складових механізму забезпечення фінансової безпеки України: матеріали V міжнар. наук.-практ. конф. [«Розвиток соціально-економічних систем у трансформаційних умовах»], (Бердянськ, БУМБ, 27-28 січня, 2016 р.) / А.В. Кулінська. – Бердянськ: Бердянський університет менеджменту і бізнесу, 2016. – С. 149-150. (0,18 д.а.).
36. Кулінська А.В. Фінансова безпека як найважливіша складова економічної безпеки суб'єкта господарювання: матеріали VII міжнар. наук.-теор. інтернет-конф. [«Творчий пошук молоді – курс на ефективність»], (Хмельницький, ХКТЕІ, 25 лютого 2016 р.) / А.В. Кулінська. – Хмельницький: Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут, 2016. – С. 212-214. (0,18 д.а.).
37. Кулінська А.В. Зменшення негативного впливу на забезпечення боргової безпеки України: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. [«Економічний потенціал країни: наукові підходи та практика реалізації»], (Одеса, ОНУ, 26-27 лютого 2016 р.) / А.В. Кулінська. – Одеса: Одеський національний університет ім. І.І. Мечникова, 2016. – С. 49-51. (0,24 д.а.).
38. Кулінська А.В. Зростання загроз соціально-економічній стабільності суспільства: матеріали VII міжнар. наук.-практ. конф. [«Участь молоді у розвитку економіки та суспільства України»], (Київ, НУХТ, 24-25 березня 2016 р.) / А.В. Кулінська. – К.: Національний університет харчових технологій, 2016. – С. 223-225. (0,16 д.а.).
39. Кулінська А.В. Обставини, які призвели фінансову сферу національної економіки до кризового стану: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. [«Стратегії та інновації: актуальні управлінські практики»], (Кривий Ріг, ДонНУЕТ, 21 квітня 2016 р.) / А.В. Кулінська. – Кривий Ріг: Донецький національний університет економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, 2016. – С. 420-423. (0,16 д.а.).
40. Кулінська А.В. Інновації ведення банківського бізнесу: сучасні особливості: матеріали наук.-практ. інтернет-конф. [«Актуальні проблеми сучасного економіко-гуманітарного дискурсу в Україні»], (Кривий Ріг, ДонНУЕТ, 29 квітня 2016 р.) / А.В. Кулінська. – Кривий Ріг: Донецький національний університет економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, 2016. – С. 204-207. (0,22 д.а.).
41. Кулінська А.В. Розвиток системи формування державного бюджету: матеріали V міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. [«Економіка і управління в умовах глобалізації»], (Кривий Ріг, ДонНУЕТ, 25 травня 2016 р.) / А.В. Кулінська. – Кривий Ріг: Донецький національний університет економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, 2016. – С. 137-140. (0,20 д.а.).

42. Кулінська А.В. Співробітництво України з міжнародним валютним фондом: матеріали VI міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. [«Бізнес та умови його розвитку: національний та міжнародний дискурси»], (Кривий Ріг, ДонНУЕТ, 15 червня 2016 р.) / А.В. Кулінська. – Кривий Ріг: Донецький національний університет економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, 2016. – С. 65-67. (0,16 д.а.).

АНОТАЦІЯ

Кулінська А.В. Державне управління фінансовою складовою економічної безпеки національної економіки України. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством. – Одеський національний політехнічний університет, Одеса, 2017.

У дисертації наведено теоретичне узагальнення і нове вирішення науково-прикладної проблеми, що полягає у розробленні теоретико-методологічних засад та методичних рекомендацій до державного управління фінансовою складовою економічної безпеки національної економіки України.

Запропоновано концептуальний підхід щодо оцінювання державного управління національною економікою країни на основі забезпечення фінансової безпеки. Розроблено методичний інструментарій управління забезпеченням фінансової безпеки національної економіки України, концептуальний підхід до побудови організаційної структури моніторингу складових фінансової безпеки національної економіки, науково-методичний підхід до формування пріоритетних показників-індикаторів оцінювання рівня фінансової безпеки національної економіки за складовими. Розроблено змістовний концептуальний базис системи державного управління фінансовою складовою економічної безпеки національної економіки України.

Ключові слова: борговий стан, бюджетна політика, грошово-кредитна політика, економічна безпека, інвестиційна привабливість, концептуальний підхід, механізм забезпечення, національна валюта, фінансова безпека, фондовий ринок.

АННОТАЦИЯ

Кулинская А.В. Государственное управление финансовой составляющей экономической безопасности национальной экономики Украины. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени доктора экономических наук по специальности 08.00.03 – экономика и управление национальным хозяйством. – Одесский национальный политехнический университет, Одесса, 2017.

В работе приведено теоретическое обобщение и новое решение научно-прикладной проблемы, которая заключается в разрабатывании теоретико-методологических принципов и методических рекомендаций относительно управления финансовой составляющей экономической безопасности экономики Украины.

Предложен подход относительно оценивания государственного управления национальной экономикой на основе обеспечения финансовой безопасности,

который в отличие от существующих, является совокупностью теоретических принципов, методологических подходов или рекомендаций, направленных на конкретизацию финансовых интересов, предупреждение и нейтрализацию угроз финансовой безопасности страны, а также определение и применение способов обеспечения безопасности финансового сектора, который будет способствовать формированию эффективных механизмов обеспечения составляющих финансовой безопасности национальной экономики Украины, потому что стратегическая составляющая экономической безопасности государства является сложной за внутренним строением и иерархической декомпозицией структурой.

Усовершенствован концептуальный базис механизма обеспечения бюджетной безопасности за счет его обоснования как критерия эффективности бюджетной политики Украины, отличительной особенностью которого, является приведение к взаимодействию результатов оценки составляющих бюджетной безопасности страны, как динамики валового внутреннего продукта страны, эффективности экспортного потенциала и системы международной валютной ликвидности, что выявило ряд проблем обеспечения платежеспособности государства: углубление технологического регресса, восстановление сырьевой рецессии, отсутствие структурной трансформации бюджетобразующих отраслей национального хозяйства, неподходящая импортоориентированная модель развития, отсутствие приоритетов экспортной специализации на мировом рынке, применение различных форм валютных ограничений и усиление инфляционного влияния на обесценивание национальной денежной единицы, то есть концентрирует в себе ключевые векторы жизни общества и трансформацию денежных отношений между государством и бизнесом в общественные блага, масштабы которых определяют актуальность бюджетного гарантирования финансовой безопасности национальной экономики.

Получили дальнейшее развитие теоретико-методологические основы анализа технологии деятельности профессиональных участников фондового рынка, как приоритетного направления государственной политики по совершенствованию его рыночной инфраструктуры, с помощью обоснования подходов и разработки рекомендаций к оценке: а) неравномерной тенденции объема выпуска ценных бумаг с учетом требований к пребыванию ценных бумаг в биржевом реестре организаторов торговли и проведения политики НБУ; б) системы депозитарного учета прав собственности на ценные бумаги и наличия манипуляций с «двойными реестрами», что создает условия для возникновения конфликтов, особенно тех, которые связаны с деятельностью регистраторов; в) риска невыполнения условий расчетно-клиринговых операций из-за отсутствия подхода к эффективной расчетно-клиринговой системе; г) действий, которые должны быть выполнены, чтобы венчурные фонды имели влияние на обеспечение экономики или ее проектов венчурными инвестициями, которые имеют не исчерпанный потенциал роста и требуют выгодных направлений государственной политики, в отличие от существующих взглядов, составляют основу обеспечения концептуальной модели институционального

становления и обретения качественных параметров развития фондового рынка, направлена на обеспечение его оптимального уровня безопасности.

Разработан методический инструментарий управления обеспечением финансовой безопасности национальной экономики Украины, что заключается в укреплении межсистемных связей между составляющими безопасности страны и освещает: а) формализацию и конкретизацию интересов в финансовой системе жизнедеятельности общества, что отвечают потребностям современного развития; б) институционализацию управленческой деятельности в процессе обеспечения финансовой безопасности национальной экономики; в) методические принципы и практический опыт их реализации; г) идентификацию и систематизацию реальных или потенциальных угроз и вызовов, которым может быть подвергнута финансовая безопасность; д) поиск и применение рыночных возможностей относительно их избежания в будущем для авторизации способов обеспечения финансовой безопасности.

Разработан концептуальный подход к созданию организационной системе мониторинга составляющих финансовой безопасности национальной экономики страны, который отличается тем, что заключается в выделении функций и их производных, как осуществление контроля (мониторинга, учета, проверки), проведения анализа (осуществление оценки, изучения влияния, выявления угроз) и принятия решений (подготовка предложений и разрабатывание мероприятий) субъектов обеспечения финансовой безопасности национальной экономики, что позволяет с полнотой исследовать идентификацию угроз, которым подвергнута финансовая безопасность в условиях развития национальной экономики, системно анализировать, оперативно реагировать на социально-экономические ситуации и проводить финансово-экономическое обоснование управленческих решений.

Разработан методический подход к формированию комплекса приоритетных показателей-индикаторов оценки уровня финансовой безопасности экономики страны по составляющим, который позволил путем оценки характеристических и нормативных значений индикаторов обеспечения финансовой безопасности ранжированием и непосредственным оцениванием, отображающий упорядочение оценок влияния факторов на определение концептуальных основ разработки системы государственного управления финансовой составляющей экономической безопасности национальной экономики через неравнозначность существующих параметров, не только сформировать перечень индикаторов оценки уровня финансовой безопасности или пороговых значений для расчета интегральных индексов ее обеспечения, но и решить актуальную проблему – осуществление более точной детализации результатов с помощью объективного разграничения оценочных критериев по значимости к формированию приоритетной структуры показателей-индикаторов оценки уровня финансовой безопасности национальной экономики по следующим составляющим как бюджетная, долговая, банковская, валютная, инвестиционная, финансовая безопасность фондового рынка.

Ключевые слова: долговое состояние, бюджетная политика, денежно-кредитная политика, экономическая безопасность, инвестиционная

привлекательность, концептуальный подход, механизм обеспечения, национальная валюта, финансовая безопасность, фондовый рынок.

SUMMARY

Kulinska A.V. State Administration of the Financial Component of Economic Security of the National Economy of Ukraine. – Manuscript.

The dissertation thesis for the scientific degree of Doctor of Economic Sciences, specialty 08.00.03 – Economics and Management of National Economy. – Odessa National Polytechnic University, Odessa, 2017.

To dissertations theoretical generalization and new decision of the scientifically-applied problem that consists in development of theoretical and methodological principles and methodical recommending of relatively state administration the financial constituent of economic security of national economy of Ukraine are driven.

Conceptual approach is offered in relation to the evaluation of state administration the national economy of country on the basis of providing of financial safety. The methodical tool for managing the provision of financial security of the national economy of Ukraine, the conceptual approach to the construction of an organizational structure for monitoring the components of the financial security of the national economy, methodical approach for the formation of a set of priority indicators-indicators for assessing the level of financial security of the national economy by components has been developed. The substantive conceptual basis of the state management system is developed as a financial component of the economic security of the national economy of Ukraine.

Keywords: promissory state, fiscal policy, monetary policy, economic security, investment attractiveness, conceptual approach, mechanism of providing, national currency, financial safety, fund market.